

Täysistunto

Keskiviikko 27.5.2020 klo 14.02—17.18

Täysistunto alkoi klo 14.02. Täysistunto päättyi klo 17.18.

Puhetta johtivat puhemies Matti Vanhanen (14.02—15.57) ja ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne (15.57—17.18).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Muu asia: Apulaisoikeusasiamiehen sijaisen sidonnaisuusselvitys

Muu asia M 24/2020 vp

Keskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Päiväjärjestyksen 2. asiana on apulaisoikeusasiamiehen sijaisen Mikko Sarjan sidonnaisuusselvitys. Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta.

Keskustelua ei syntynyt.

Asian käsittely päättyi.

3. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Alankomaiden, Irlannin, Itävallan, Kroatian, Latvian, Ruotsin, Saksan, Suomen ja Tšekin muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.7.-31.12.2020

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/2020 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 2/2020 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Matti Vanhanen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 2/2020 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Keskustelu alkaa ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan Mika Niikon esittelypuheen-
vuorolla. Ryhmäpuheenvuorokierrosta ei ole. Etukäteen tai täysistuntokäsittelyn kuluessa varatut puheenvuorot ovat normaalin eli enintään 3 minuutin mittaisia.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Ulkoministeri on pyytänyt 5 minuutin mittaista puheenvuoroa, ja saatte sen valiokunnan puheenjohtajan esittelyn jälkeen.

Keskustelu

14.03 Mika Niikko ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EU:n taisteluosastokonsepti hyväksyttiin vuonna 2004. Kyseessä on valmiusjoukko, johon osallistuvien maiden vahtivuorot vaihtuvat puolen vuoden välein. Valmiusaikaa edeltää koulutusjakso. Osaston tarkoituksena on vahvistaa EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa sekä luoda lisäkeinoja maailmanlaajuiselle kriisinhallinnalle. Osastoa voidaan käyttää lyhytkestoisesti esimerkiksi rajatun alueen turvaamiseen, haltuunottoon tai vakauttamiseen joko itsenäisesti tai YK:n tukena. Taisteluosastoa voitaisiin käyttää myös humanitaarisiin tehtäviin.

1.7.2020 valmiusvuoronsa aloittavaan osastoon kuuluu sotilaita yhdeksästä eri maasta. Osallistuvien suomalaisten määrä on noin 80 henkeä. Kuten selonteosta ilmenee, ei taisteluosastoja ole koskaan kuluneiden 16 vuoden aikana käytetty kriisinhallintaoperaatioissa.

Taisteluosastoihin osallistuminen on vapaaehtoista. Euroopan unionin pysyvään rakenteelliseen yhteistyöhön osallistuvien maiden, joihin Suomi kuuluu, kuitenkin odotetaan sitoutuvan osallistumaan taisteluosastojen valmiusvuoroihin merkittäväällä tavalla. Suomi on osallistunut EU:n taisteluosastoihin tähän mennessä kuusi kertaa. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy puolustusvaliokunnan arvioon, että nykyinen kevennetty toimintamalli on kustannustehokas tapa luoda riittävä valmius joukoille.

Covid-19-pandemia on vaikuttanut myös tämän taisteluosaston valmistautumiseen. Suomi on kuitenkin saanut kansallisesti paikatuksi harjoittelutarpeita, eikä pandemia vaikuta joukkojen asettamiseen korkeaan valmiuteen 1.7.2020 alkaen. Tosiasia kuitenkin on, että pandemia voi osaltaan vaikuttaa myös taisteluosaston käytön todennäköisyyteen. Pandemia on ylipäättään vaikeuttanut kansainvälisen kriisinhallinnan toimintaedellytyksiä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta keskittyi asiantuntijakuulemisissaan laajasti taisteluosastojen käytön esteisiin. Taisteluosastojen käytettävyyden suurimpana esteenä on edelleen kysymys operaatioihin liittyvistä kustannuksista ja taloudellisesta taakanjaosta. Valiokunta totesi Eurooppa-neuvoston linjanneen jo vuonna 2017, että taisteluosastojen käyttö tulisi rahoittaa pysyvästi niin sanotusta Athena-mekanismista yhteisenä kustannuksena. Useat EU:n jäsenmaat vastustavat yhteisten kustannusten laajentamista. Kustannusten laajentamista vastustetaan esimerkiksi siksi, että nämä kulut jaettaisiin Euroopan unionin budjettiavaimen mukaisesti ja tämä joidenkin jäsenmaiden mukaan loisi niille kohutonta taakkaa.

Ulkoasiainvaliokunta pitää luontevana sitä, että Suomi jatkossakin ajaa sellaisen rahoitusratkaisun löytämistä, joka on linjassa Eurooppa-neuvoston 2017 päätelmien kanssa. Valiokunta huomauttaa, että käynnissä olevat rahoituskehysneuvottelut ja kysymys niin sanotun rauhanrahaston perustamisesta tarjoavat mahdollisuuden tämän kysymyksen aktiivisille ratkaisupyrkimyksille. EU:n taisteluosastojen käytön esteinä olevien kysymysten ratkaiseminen on tärkeää, sillä kansainvälisesti sotilaallisen kriisinhallinnan nopealle toimintakyvylle on suurta tarvetta.

Arvoisa puhemies! Suomen kannalta keskeisin hyöty on ollut sotilaallisen yhteistyön kehittäminen sekä vakiintuneiden kumppaneiden että uusien yhteistyötahojen kanssa. Kansainvälisen puolustuspoliittisen yhteistyöverkoston laajentaminen vahvistaa myös

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

kansallista puolustusyhteistyötä ja puolustuskykyä. Kansallisen puolustuskyvyn kehittämisen kannalta ulkoasiainvaliokunta kuitenkin viittaa puolustusvaliokunnan lausuntoon, jonka mukaan saatavia hyötyjä kansallisen puolustuksen kehittämiseksi voidaan pitää varsin rajallisina suhteessa kustannuksiin. Tämä johtuu koulutettavien sotilaiden pienestä määrästä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta pitää erittäin tärkeänä, että ennen valmiusvuoron alkua ja sen aikana eduskunta pidetään informoituna kaikista sellaisista kehityskuluista, jotka saattaisivat johtaa taisteluosaston käyttöön. Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että suunnitelmat Suomen osallistumisesta EU:n taisteluosastoihin tämänkertaisen valmiusvuoron jälkeen ovat vielä avoimina.

Arvoisa puhemies! Näillä huomioilla ulkoasiainvaliokunta ehdottaa, ettei eduskunnalla ole huomautettavaa selonteon johdosta.

14.08 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Eduskunta on käsitellyt perusteellisesti selontekoa sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen osana Saksan johtaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa heinäkuun alusta joulukuun loppuun. Kiitän ulkoasiainvaliokuntaa ja puolustusvaliokuntaa erittäin hyvin laadituista mietinnöistä ja lausunnosta. Lisäksi kiitän kaikkia edustajia 6.5. pidetyssä täysistunnossa käydystä hyvästä ja laaja-alaisesta lähetekeskustelusta.

Suomi osallistuu tähän taisteluosaston valmiusvuoroon nyt seitsemännen kerran. Suomen osallistumisesta taisteluosastoihin on arvioitu olevan hyötyä sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisesta näkökulmasta että Suomen kansallisen puolustuskyvyn kannalta. Eduskunta on tukenut tätä linjaa. Tämä käy ilmi valiokuntien antamista lausunnoista myös tällä kertaa samoin kuin täysistunnon keskustelusta.

Puhemies! Lähetekeskustelussa ilmaistiin vahva tuki Suomen osallistumiselle valmiusvuoroon ja sotilasosaston asettamiselle korkeaan valmiuteen. Samalla käsiteltiin realistisesti varsin paljon sitä, että taisteluosastoja ei ole koskaan käytetty. Syyt käyttämättömyydelle ovat tiedossa: yhtenäisen poliittisen tahdon puute, taloudellisen taakanjaon kysymykset ja kysymys valmiudessa olevan taisteluosaston sopivuudesta ajankohtaisen kriisinhallintaoperaation hoitamiseen.

Puhemies! Ulkoasiainvaliokunta puoltaa mietinnössään sotilasosaston asettamista korkeaan valmiuteen. Se punnitsee osallistumisesta saatavia hyötyjä ja kustannuksia. Mietinnössä ulkoasiainvaliokunta käy läpi esteitä, joita taisteluosastojen käytölle on, ja pitää tärkeänä käytön esteenä olevien kysymysten ratkaisemista. Samaa pitää tärkeänä myös puolustusvaliokunta. Tähän on hyvin helppo yhtyä, sillä Suomi on tukenut taisteluosastojen käytettävyyteen liittyviä uudistuksia, ja niiden eteen on luontevaa ponnistella jatkossakin. Kiinnitän kuitenkin huomiota siihen, että uudistusten läpivienti ei ole helppoa päätöksenteon edellytyksenä olevan EU-maiden yksimielisyysvaatimuksen vuoksi.

Ulkoasiainvaliokunta käy läpi Suomen osallistumisesta saatavia hyötyjä sekä ulko- ja turvallisuuspoliittisesta että kansallisen puolustuksen näkökulmasta. Tämä on olennaista. Mietinnössä mainitaan Suomen aiemmat myönteiset kokemukset osallistumisesta. Kansallisen puolustuksen kehittämisen osalta tuodaan esiin varsin rajalliset hyödyt suhteessa kustannuksiin johtuen koulutettavien sotilaiden pienestä määrästä viitaten tältä osin puolustusvaliokunnan lausuntoon. Kuitenkin lisätään, että kansainvälisen puolustuspoliittisen yhteistyöverkoston laajentaminen vahvistaa myös kansallista puolustuskykyä, mikä on mielestäni hyvin tärkeä lisäys.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että suunnitelmat Suomen osallistumista EU:n taisteluosastoihin tämänkertaisen valmiusvuoron jälkeen ovat avoinna, ja toteaa, että mahdolliseen uuteen osallistumiseen tulee varautua ottamaan kantaa. Tämä on selvitettävänä. Kuten puolustusministeri Kaikkonen lähete keskustelussa totesi, Puolustusvoimille on annettu tehtäväksi selvittää alustavasti, millä suorituskyvyllä Puolustusvoimat voisi osallistua valmiuteen vuoden 24 tai 25 aikana. Asiaan palataan kriisinhallintakatsauksessa tämän selvitystyön valmistuttua.

Liittyen valiokuntien erittäin tärkeänä pitämään asiaan valtioneuvosto pitää eduskunnan ilman muuta informoituna kaikista sellaisista kehityskuluista, jotka saattaisivat johtaa taisteluosaston käyttöön. Suomen kanta taisteluosastojen käyttämisestä muodostetaan asianmukaisesti yhteistyössä eduskunnan kanssa.

Arvoisa puhemies! Muutama sana taloudellisista vaikutuksista. Niiden osalta ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä viitataan valiokunnan aikaisempaan huomioon siitä, että operaatiokustannusten hyväksyminen vasta lisätalousarviomenettelyssä ei täysin vastaa EU:n taisteluosastoja koskevan nopean kansallisen päätöksenteon periaatetta. Kustannuksia ei ole sisällytetty talousarvioon, sillä tarkkaa arviota osallistumisen kustannuksista ei ole ennakkoon mahdollista tehdä. Sotilaallisen kriisinhallintaoperaation kustannukset tarkentuvat vasta operaatiosuunnittelun, tehtävän, operaation maantieteellisen sijainnin ja suunnitellun kokonaiskeston mukaan.

Aivan lopuksi, puhemies: Lähete keskustelussa nousi esiin taisteluosastojen lisäksi kriisinhallinta laajemmin. Taisteluosastot ovat osa EU:n laajaa työkalupakkia, jolla pyritään myötävaikuttamaan konfliktien ja kriisien ratkaisemiseen. Siinä sotilaallisen ja siviilikriisinhallinnan elementit täydentävät toisiaan. Suomi on aktiivinen myös siviilikriisinhallinnan kehittämisessä. Kriisinhallintaan laajemmin on hyvä palata parlamentaarisessa kriisinhallintakomiteassa, jonka työ on nyt käynnistysvaiheessa. — Kiitos.

14.13 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Kiitän valiokuntia hyvästä työstä tässä asiassa. Ulkoasiainvaliokunta keskittyi asiantuntijakuulemisissaan laajasti niihin esteisiin, joita taisteluosastojen käytölle edelleen on. Tästähän puhuttiin myös lähete keskustelussa. Saadun selvityksen mukaan yksi este käytölle edelleen on operatioihin liittyvät kustannukset ja kysymys taloudellisesta taakanjaosta. Ja tuossa valiokunnan asiantuntijakuulemisessakin kävi ilmi, että neuvottelut Athena-mekanismin maksamista kuluista jatkuvat, ja tämä onkin välttämätöntä. Puolustusvaliokunta lausunnossaan halusi kiinnittää laajasti huomiota koko konseptiin ja tarpeeseen muuttaa sitä tavalla, joka mahdollistaa juuri osastojen käytettävyyden. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että Athena-mekanismin kautta saadaan aikaan sellainen yhteisymmärrys, joka mahdollistaa taisteluosastojen käyttöön liittyvien kustannusten maksamisen yhteisesti unionin toimesta. Ja vielä valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että eduskunta on ajan tasalla informoituna kaikista kehityskuluista, jotka saattaisivat johtaa taisteluosaston käyttöön. Myös UaV kiinnitti tähän asianmukaisesti huomiota. Nämä muutamina nostoina.

Arvoisa herra puhemies! Viimeaikaiset kriisit ovat osoittaneet, että Puolustusvoimien kyky ja valmius reagoida nopeasti kehittyviin ja vaikeasti ennustettaviin turvallisuusuhkiin on keskeistä. Osallistuminen taisteluosastojen toimintaan tukee myös tätä tavoitetta. Vaikka taisteluosastoja ei ole käytetty, valmiusvuoroissa ollut koulutettua henkilöstöä on käytetty kriisinhallintaoperaatioissa valmiusvuorojen jälkeen. Suomi on niiden jäsenmai-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

den joukossa, jotka ovat tukeneet taisteluosastojen käytettävyyden lisäämiseen tähtääviä uudistuksia. Tätä työtä pitää jatkaa. Olemme olleet myös aktiivisia erityisesti juuri näissä rahoitusta koskevissa neuvotteluissa ja keskusteluissa. On pyritty edistämään yhteisymmärrystä, jotta löytyisi ratkaisu, joka vastaisi myös näihin valiokuntien huomioihin.

Ja lopuksi — kuten ulkoministeri Haavistokin äsken totesi — on perusfundamentti, että eduskuntaa informoidaan kaikista kehityskuluista, jotka saattaisivat johtaa taisteluosaston käyttöön, ja että Suomen kanta taisteluosastojen käyttämisestä muodostetaan asianmukaisesti yhteistyössä eduskunnan kanssa. — Kiitos.

14.15 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Jo tuossa lähetekeskustelussa kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä totesi, että me tuemme Suomen osallistumista Saksan johtaman taisteluosaston valmiusvuoroon. Samalla me silloin kannustimme hallitusta pohtimaan, miten EU:n taisteluosastojärjestelmän käytettävyyttä kriisinhallintatehtävissä voitaisiin tulevaisuudessa parantaa, sekä myöskin tarkastelemaan, miten siviilikriisinhallinnan kasvavaan tarpeeseen vastataan unionin tasolla.

Arvoisa puhemies! Toivon, että sallitte seuraavan kysymyksen: Kristillisdemokraateilla ei ole edustusta sen paremmin ulkoasiain- kuin puolustusvaliokunnassakaan, ja me olemme nyt lukeneet siitä, että suomalaisia rauhanturvaajia kohtaan on ammuttu tuolla Libanonissa, kun he ovat UNIFIL-joukoissa olleet mukana. Tällä hetkellä välikohtauksen syystä ei ole tietoa. Olisiko mahdollista, että ministeri vastauspuheenvuorossaan tätä aihealuetta hivenen avaisi?

Ja toinen tällainen ajankohtainen asia, joka liittyy koronaepidemiaan ja myöskin siihen, mikä näiden Irakissa olleiden suomalaisten rauhanturvaajien tilanne on: kotiutettiin kaikki sieltä, vai jäikö sinne joitakin esimerkiksi neuvonantajatehtäviin ja vastaaviin? Toivon, että tämän verran tästä sanotte, koska kyllä voisi nyt sanoa, että tämä tätä kriisinhallintaa kokonaisuudessaan, siltä aihealueelta, kuitenkin on.

Ja täytyy myös siihen kiinnittää huomiota, että turvallisuusuhat ovat ehdottomasti moninaistuneet ja laaja-alaistuneet. Koronavirusepidemia on asettanut maailman vaikean haasteen eteen, ja sen selättämisen jälkeen — toivon mukaan sen selätämme — yhteiskunnat ovat toivon mukaan myöskin paremmin varautuneita terveysturvallisuuden uhkiin ja niistä seuraaviin erilaisiin uhkiin, esimerkiksi erilaisiin hybrdivaikuttamisiin ja vastaaviin.

Tulevina vuosina on myöskin kiinnitettävä huomiota yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ja kehitysyhteistyön rajapintaan ja sitten myöskin niitten parempaan linkittämiseen. Konfliktien juurisyyhin on puututtava tehokkaammin, ja konfliktien ennaltaehkäisy on varmasti vaikuttavampaa kuin kriiseihin puuttuminen niitten puhjettua. EU:n tulee lisätä toimia, jotka liittyvät ennaltaehkäisyyn ja konfliktien ja kriisien taustalla oleviin syihin.

Arvoisa puhemies! Täällä vastauspuheenvuorossa valiokunnan puheenjohtajakin nosti esille tämän, että taisteluosastoja ei toistaiseksi ole käytetty näissä kriisinhallintaoperaatioissa, ja siinä mielessä edelleenkin varmasti käydään sitä pohdintaa, millä tavalla pystytään varmistamaan, että erilaista tehtäväkenttää löytyy ja poliittista yhteisymmärrystä myöskin EU-jäsenmaiden kesken. Ja voisi sanoa, että tämänkin sektorin kohdalla EU:n päätöksenteko on varmastikin osoittautunut hankalammaksi kuin mitä ehkä etukäteen ajateltiin.

Mutta, arvoisa puhemies, todellakin toivon, että tässä yhteydessä olisi mahdollista kuulla ministereitten vastauksia myöskin näihin ajankohtaisiin asioihin. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

14.19 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! On hyvä, että Suomi on mukana EU:n taisteluosastojen valmiusvuoroissa. Tämä on seitsemäs kerta, kun valmistaudumme tähän European Battlegroups -toimintaan, ja nämähän perustuvat EU:n taisteluosastokonseptiin.

Niin kuin tuossa esittelypuheenvuorossa tuotiin jo esille, niin puolustusvaliokunnassa kävimme läpi sitä, voisiko tätä konseptia kehittää siihen suuntaan, että näitä joukkoja voitaisiin myös hyödyntää, että ne olisivat jollain tavalla järkevässä käytössä. Näiden joukkojen rekrytointihan tapahtui viime vuoden syksyllä. Nämä koostuvat pääosin reserviläisistä, ja silloin tietysti hyvin oleellinen kysymys on tämä, jonka myös edustaja Essayah nosti esille, että jos näitä joukkoja käytetään, niin silloin olisi kunnossa tietysti joukkojen oma suoja mutta myös vakuutusturva, läheisten ja perheenjäsenten vakuutusturva. Hän viittasi tähän Libanonissa tapahtuneeseen maanantaiseen rauhanturvaajiin kohdistuneeseen ampu-matapaukseen, mutta on äärimmäisen tärkeää, että aina varmistetaan, että tämä vakuutus-turva on kunnossa.

Joukolle asetetut suorituskykyvaatimukset pitävät sisällään kansainvälisiä vaatimuksia, mutta pääosin nämä kaikki vaatimukset palvelevat suoraan myös Suomen kansallista puolustusta. Uskottava maanpuolustus on itsenäiselle valtiolle kivijalka, ja kun puhemies salli edustaja Essayahin puheenvuoron myötä vähän laajentaa tätä keskustelua ja tässä on vahva yhteys kuitenkin tähän kansalliseen puolustukseen, niin olen hieman huolestuneena seurannut tämän nykyisen hallituksen keskustelua HX-hankkeen ympärillä.

Pitää huolehtia, että meillä on myös materiaali kunnossa, ja nyt on tullut viestejä, joissa on todettu esimerkiksi vasemmistoliiton riveistä, että hävittäjähankintaa voidaan lykätä [Markus Mustajärvi: Oikein hyvä!] ja sen lisäksi hävittäjähankinnan kokoluokkaa voidaan miettiä alaspäin. [Eduskunnasta: Vielä parempi!] Myös sosiaalidemokraattien ryhmäpuheenjohtaja Antti Lindtman totesi, että hankinta tehtäisiin niin pienillä kustannuksilla kuin mahdollista. [Erkki Tuomioja: Mites tämä liittyy asiaan?] Myös valtiovarainministeri Katri Kulmuni oli aika epäilevä tai ainakin hapuilevan epävarma A-studiossa käsitellessään tätä HX-hanketta. [Erkki Tuomioja: Mitenkä tämä liittyy tähän asiaan?] Kysyisin puolustusministeri Kaikkoselta: onko tarkoitus tinkiä tästä HX-hankkeesta? [Erkki Tuomioja: Miten se liittyy käsiteltävään asiaan?] — Kansalliseen puolustukseen, jota myös tämä joukkojen ylläpito pitää, ja ymmärsin, että puhemies antoi tähän mahdollisuuden. [Puhemies: En!] — Puhe tuntuu olevan vaikuttavaa, [Naurua] kun vihervasemmisto huutaa, mutta asia on tärkeä, ja toivon, että puolustusministeri Kaikkonen voi valaista vähän tätä HX-hankkeen nykytilaa: [Puhemies koputtaa] onko tarkoitus todella, että hanketta oltaisiin su-pistamassa tai jopa lykkäämässä tulevaisuuteen?

Puhemies Matti Vanhanen: Tämä puheenvuoro meni otsikon ulkopuolelle selkeästi.

14.22 Jaana Pelkonen kok: Arvoisa herra puhemies! Kuten edustaja Heinosen puheenvuoron alusta kävi ilmi, [Naurua] kokoomuksen eduskuntaryhmän kanta on selvä: Suomen tulee osallistua tähän toimintaan kuten aiemminkin. Turvallisuutemme kannalta on olennaista, että Puolustusvoimat osallistuu sellaiseen toimintaan, josta saamme kokemusta sotilaallisesta kansainvälisestä yhteistyöstä sekä uutta osaamista kriisinhallinnasta. Taisteluosastojen toiminnassa noudatetaan Naton standardeja ja menettelytapoja. Naton ja EU:n kehittyvien sotilaallisten kykyjen välillä ei ole ristiriitaa. Ne vahvistavat toisiaan ja Euroopan turvallisuutta.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Kokoomus on jo taisteluosaston suunnitteluvaiheessa 2000-luvun alkupuolella antanut vahvan tukensa sille, että EU:n mandaattia laajennetaan kriisinhallinta-asioissa, ja kuten tässä keskustelussa on jo useasta puheenvuorosta käynyt ilmi, EU:n taistelujoukkojen perustavanlaatuisin tehtävä ei ole vielä toteutunut eli taisteluosastoja ei ole toistaiseksi käytetty kriisinhallintaoperaatioissa.

On meidän kaikkien yhteinen intressi, että käymme EU-tasolla syväluotaavaa keskustelua taisteluosaston kehittämisestä. Kannustan puolustusministeri Kaikkosta ja ulkoministeri Haavistoa aktiivisuuteen tässä asiassa.

14.23 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Kolme viikkoa sitten lähetekeskustelussa pidin EU-taisteluosaston asettamisesta perussuomalaisten ryhmäpuheenvuoron, joka oli rakentavan kriittinen. Kritiikin keskiössä oli se fakta, että taisteluosastoa ei ole käytetty kertaakaan siitä lähtien, kun konsepti hyväksyttiin vuonna 2004 — ei edes silloin, kun Eurooppaan kohdistui vakavia terroristisia hyökkäyksiä. Kritiikki ei ole tuulesta temmattu, ja taisteluosaston ongelmat on nostettu esiin niin puolustusvaliokunnan lausunnossa kuin ulkoasiainvaliokunnan mietinnössään. Keskeisimpänä ongelmana on poliittisesti ja taloudellisesti muodostunut hyvin korkea kynnys taisteluosaston käytölle. Päätöksenteko on liiaksi riippuvainen taisteluosastoon osallistuvien maiden intresseistä. Pienin näistä ei ole taloudellinen intressi, sillä taisteluosaston käytöstä koituvat kustannukset lankeavat suurimmaksi osaksi osallistuville maille.

Suomen ei pitäisi osallistua EU-taisteluosastoon pelkästään osallistumisen ilosta. Osasto maksaa veronmaksajille selvää rahaa, ja koska sitä selvästikään ei haluta käyttää, voidaan osallistumisen mielekkyys ja hyöty kyseenalaistaa. Kansainvälisestä harjoittelusta saatava kokemuskin jää nyt saamatta, sillä koronakriisin vuoksi yhteisistä harjoituksista on toistaiseksi jouduttu luopumaan.

Suomi on aktiivisesti ja menestyksekkäästi osallistunut EU:n taisteluosastotoimintaan. Nyt olisi korkea aika käyttää sitä kertynyttä luottamus pääomaa ja tuoda taisteluosaston ongelmat kansainvälisen tarkastelun keskiöön, ei änkyröinnin vaan ongelmien ratkaisun vuoksi siten, että taisteluosastosta tulisi oikeasti toimintakykyinen ja käyttökelpoinen organisaatio.

Arvoisa puhemies! Yhdyn vahvasti puolustusvaliokunnan näkemykseen siitä, että Suomi tulisi nyt avata keskustelu taisteluosastokonseptista EU-tasolla ja tuoda pöytään niitä konkreettisia toimia sekä kehitysehdotuksia, joita olemme keränneet taisteluosastoon osallistumiseen aikana. Tärkeimpänä päämääränä tulisi olla joukkojen käyttämiseen vaadittava poliittisen valmiuden parantaminen. Taisteluosasto hakee vielä rooliaan, sillä käyttöä sille ei tällä hetkellä ole. Pääpainon tulisi löytyä kriisinhallinnan ja rauhanturvaamisen tehtävistä. Taisteluosaston tulee olla käytettävissä niin EU:n sisällä kuin ulkopuolellakin joustavasti niin sotilaalliseen rauhanturvaamiseen kuin kriisinhallintaan vaikkapa luonnonkatastrofien varalta. Lisäksi kustannusten jakautuminen EU:n sisällä on ratkaistava siten, että se kohtelee oikeudenmukaisesti taisteluosastoon osallistuvia maita.

14.26 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Harkitsin valiokunnassa pitkään, jätänkö tästä asiasta eriävän mielipiteen, ja kyllä sen olisi voinut jättää hallituspuolueen kansanedustajana ilman, että se olisi ollut hallitusohjelman vastainen.

Aikoinaanhan nämä taisteluosastot perustettiin EU:n tehonyrkiksi, mutta ei näissä oikein tehoja ole ollut, eikä nyrkistäkään voi puhua. Ei ole ollut tehtävää, enkä tiedä, onko

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

käyttötarkoitustakaan lopulta. Jatkossakaan en oikein näe näkymää, että Euroopan unionissa tämä asia nousisi päällimmäiseksi. Taitaa olla EU:n sisällä niin paljon muuta ajankohdista ja isompia asioita pohdittavaksi.

Jos ajatellaan, että puolustusvaliokuntakin huomauttaa, että tarve nimenomaan nopeaan reagointiin kykeneville kriisinhallintajoukoille on sotilaallisessa kriisinhallinnassa vain kasvanut, niin olisin kyllä odottanut sitä, että sekä puolustusvaliokunnassa että ulkoasiainvaliokunnassa olisi pohdittu enemmän, minkä tyyppisiä ne tilanteet ovat, joihin tätä lääkettä voitaisiin käyttää. Talouskysymyksiä, taloudellista taakan jakoa on pohdittu, yksimielisyysvaatimusta päätöksenteossa, mikä on tietenkin oikein, ja sitten operatiivisia valmiuksia ja kykyjä, mutta niitä tilanteita, joissa taisteluosastot olisivat oikeasti tarpeen, ei kovinkaan paljon ole avattu.

Puolustusvaliokunta kiinnittää kyllä omassa lausunnossaan ihan oikeisiin asioihin huomiota, esimerkiksi siihen, että Suomen ei pidä pyrkiä johtovaltiorooliin jo yksistään siitä syystä, että se veisi resursseista valtaosan, mutta todetaan kyllä myöskin se — ja kannattaa kuunnella siellä oikeallakin laidalla — että sen sijaan osallistumisesta saatavia hyötyjä kansallisen puolustuksen kehittämiseksi voidaan pitää varsin rajallisina suhteessa kustannuksiin, ja se on aivan totta. Samat tavoitteet voitaisiin pienemmällä panostuksella saavuttaa paljon paremmin. Jos ei ole mitään realistista näkymää osastojen käytettävyydestä, niin se voi Suomen kansallisia resursseja kyllä syödä jatkossa, ja sitten mahdollisten yksittäisten henkilöitten, jotka harkitsevat mukaan lähtemistä, halukkuus ja motivaatio voi kärsiä, kun ei kuitenkaan ole sitä ydintehtävää näkyvillä.

Sitten vielä muistutetaan siitä, että taisteluosastoille ei tule hakea tehtäviä, jotka eivät niille sovellu, vain sen takia, että konseptia voitaisiin testata käytännössä. Tämä on aivan oikea huomio, mutta sitten jos sanotaan, että pitää kehittää poliittista valmiutta päätöksenteossa, ja samaan aikaan painotetaan yksimielisyysvaatimusta, niin tämä lause valiokunnan lausunnossa jää kyllä avoimeksi.

14.29 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Molemmat valiokunnat ovat myötämieksiä osallistumisen suhteen, niin kuin minäkin: on syytä olla mukana EU:n turvallisuus- ja puolustuspoliittikan yhteistyössä.

Tässä on kustannuksista puhuttu, on puhuttu joukkojen käyttämättömyydestä. Ulkoasiainvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että joukkoja voidaan käyttää myös humanitäärisiin tehtäviin, kuten esimerkiksi avustuskuljetusten perille toimittamiseen. On kiinnitettävä huomiota siihen, niin kuin puolustusvaliokunta toteaa, että unionimaille on perusteita esittää konkreettisia toimia, joiden avulla taisteluosastojen käytettävyyttä saadaan lisättyä. Niin kuin edustaja Mustajärvinen totesi, koulutus ja varuillaanolo eivät sinänsä ole motivoivia, jos on tiedossa, että suurella todennäköisyydellä apua ei pääse konkreettisesti antamaan. Tietysti on hyvä, jos ei tilanteita ole, mutta kuten kaikki tiedämme, niin tällaisia tehtäviä kyllä maailmalta löytyy.

Edustaja Essayah puuttui siihen, että suomalaisia rauhanturvaajia kohti oli ammuttu maanantaina, kiinnitti siihen huomiota. Samaan kiinnitän myös itse huomiota, ja siihen on kiinnittänyt myös puolustusvaliokunta lausunnossaan huomiota. On syytä korostaa, että kaluston pitää olla ajantasaista ja taata joukoille kaikissa olosuhteissa mahdollisimman korkeatasoinen omasuojauskyky. Tämän osalta mielelläni kuulen puolustusministeri Kaikkosen näkemyksen, ovatko tämän suhteen asiat kunnossa.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

14.31 **Peter Östman kd:** . Arvoisa puhemies! Tarve unionin siviilikriisinhallinnalle on kasvamassa, ja siksi kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä suhtautuu myönteisesti kriisinhallinnan yhteistyöhön Euroopan unionin puitteissa.

Suomi on osallistunut taisteluosastoihin aiemminkin, kuusi kertaa. Vaikka joukkoja koulutetaan ensisijaisesti mahdollista kriisinhallintaoperaatiota varten, osallistuminen kehittää kansallisen puolustuksen suorituskykyä, yhteistoimintakykyä sekä osoittaa kansainvälistä vastuunkantoa. Eli samoin kuin edustaja Heinonenkin tässä mainitsi, olen ymmärtänyt, että joukolle asetetut suorituskykyvaatimukset palvelevat pääosin suoraan kansallista puolustustamme.

EU:n taisteluosastoja ei ole toistaiseksi käytetty kriisinhallintaoperaatiossa. Taisteluosastojen myötä EU:lla on kuitenkin mahdollisuus nopeasti reagoida puhjenneisiin kääpistyyviin kriiseihin ja katastrofeihin. Tämä edellyttää sopivaa tehtäväkenttää ja poliittista yhteisymmärrystä EU:n jäsenmaiden kesken. Huomautin jo aikaisemmassa keskustelussa, että tämänkin sektorin kohdalla EU:n päätöksenteko on kuitenkin osoittautunut jäykäksi.

Arvoisa puhemies! Myös taloudelliseen taakanjakoon liittyvät kysymykset hankaloittavat päätöksentekoa. Operaatiosta koituvat kustannukset lankeavat nykyisin pitkälti taisteluosastoon osallistuville maille. Niin kuin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Niikko totei, olisiko syytä selvittää, olisiko taisteluosastojen käyttö tarkoituksenmukaista rahoittaa EU:n hallinnoimasta Athena-järjestelmästä? Puolustusvoimien tutkimuslaitoksen julkaisussa todetaan, että EU:n aktiivisesta siviilitoimijuudesta huolimatta siviilikriisinhallintaa tehdään niukoilla resursseilla ja että kokonaisvaltaisuuden parantamiseksi kriisinhallinnassa suorituskykyä tulisi tasapainottaa Euroopan ulkosuhdehallinnon sotilas- ja siviilipuolen välillä. Arvoisa puhemies, siksi kysynkin ministereiltä: olisiko pidemmällä aikajänteellä syytä pohtia EU:n kriisinhallintaoperaatioiden painopisteen siirtämistä siviilikriisinhallintaan ja koulutukseen?

14.34 **Jouni Ovaska kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kuten täällä on monta kertaa todettu, niin osastoja ei ole käytetty, mutta tarve on nähty, ja sen koetaan kuitenkin olevan edelleen. Tärkeintähän tässä ehkä Suomelle on se, mitä tässä mietinnössäkkin todetaan, että sotilaallista yhteistyötä kehitetään ja vastaavasti sitten järjestetään taisteluosaston yhteisiä harjoituksia. Kansainvälisesti katsottuna meillähän on tarvetta kuitenkin tällaiseen laajaan sotilaalliseen kriisinhallintaan, ja tarvittaisiin ennen kaikkea sitä nopeaa toimintakykyä, mikä on käynyt esimerkiksi YK:n puitteissa ilmi.

Tämä kustannusriita on ikään kuin jo ratkaistu vuonna 2017, mutta kuitenkin ei ole päästy sitten loppujen lopuksi siihen käytännön työhön, että näin toimittaisiin ja näitä joukkoja saataisiin käyttöön.

Mutta onhan tällä kaiken kaikkiaan laajempi ulko- ja turvallisuuspoliittinen vivahde, kuten ulkoministeri jo aikaisemmin totesi. Meillähän esimerkiksi Marinin hallitusohjelmassa on todettu se, että EU:n puolustusyhteistyötä kehitetään, meillä on pysyvää rakenteellista yhteistyötä ja vastaavasti kehitämme edelleen valmiuksia osallistua kansainvälisiin siviili- ja sotilaallisen kriisinhallinnan tehtäviin yhdessä muiden kansainvälisten toimijoiden kanssa. Eli kyllä osaltaan tämäkin esitys, joka täällä on, tukee tätä koko ketjua, mitä tässä laajasti käsitellään, ja on erittäin hyvä, että nyt pääsemme sitten työstämään kriisinhallinnan ylivaalikautisia tavoitteita.

Ehkä lopuksi haluan myöskin kiittää perussuomalaisia siitä, että en muista esitystä, jolle he pitkältä aikaa antavat tällaista tukea EU:n yhteistyön vahvistamiseksi.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

14.36 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Mielestäni EU:n kriisinhallintaoperaatioiden painopistettä tulisi siirtää enemmän kriisinhallintaan ja koulutukseen. Ajattelen, että tarve on selvästi kasvamassa paitsi siviilikriisinhallinnalle myös koulutukselle siksi, että näiden taistelujoukkojen paitsi tehokkuutta ja kykyä yhtenäiseen toimintaan niin myös käytettävyyttä voitaisiin koulutuksella parantaa entisestään. Koulutusta olisi osaltaan hyvä lisätä myös siksi, että konfliktien juurisyihin olisi puututtava nykyistä tehokkaammin, koska jos juurisyitä laajasti hoidetaan, niin siten päästään konfliktien ehkäisyyn. EU:n tulisi-kin lisätä toimia, jotka liittyvät nimenomaan ennaltaehkäisyyn ja konfliktien ja kriisien taustalla olevien syiden selvittämiseen entistä tehokkaammin.

Tämä koronapandemia on selkeästi nostattanut nämä terveysturvallisuushat julkisuu-teen ja laajalti ihmisten tietoisuuteen. Ajattelen, että meille terveydenhuoltohenkilökunnal-le on ollut kautta vuosikymmenten selkeää, että tällaiset pandemiatyypiset uhkat ja mah-dolliset kriisit ovat käsillä milloin tahansa, ja nyt se on meillä Suomessakin todellisuutta, mutta tuntuu, että kriisinhallinnan osalta ja Puolustusvoimien osalta ehkä tällaiset näkö-kulmat ovat ehkä jääneet liian vähäiselle.

Kansainväliseen yhteistyöhön, rokote- ja lääketutkimukseen mutta muutoinkin entistä tehokkaampaan toimintaan tällä sektorilla on panostettava. Meidän EU:n kansainvälisistä kumppanuuksista vastaava komissaari Jutta Urpilainenkin on varoittanut, että jos korona-viruksen leviämistä ei hoideta Afrikassa paremmin, niin seuraava aalto meille vyöryy ni-menomaan sieltä Afrikasta. Kehitysmaiden valmius kriisin hoitamiseen ja myös tämän vi-ruksen torjuntaan on merkittävästi heikompi kuin länsimaissa. Tästä selonteosta käy ilmi, että taisteluosasto voi tukea myös humanitäärisen avun perille saattamisessa, ja EU-pöy-dissä olisikin syytä tarkasti seurata tätä tilannetta.

Olin hyvilläni, kun ministeri nosti tämän parlamentaarisen kriisinhallintakomitean työn alkamisen esille. Itsekin olen siinä mukana ja mielenkiinnolla odotan tätä toimintaa. Ky-syisinkin ministeriltä: voitaisiinko jatkossa huomioida paremmin nämä terveysturvalli-suushat myös tämän kriisinhallintakomitean toiminnassa? Vaikka meillä olisi kuinka hy-vin ennakoitu ja kuinka hyvin toimivat joukot ja kriisinhallinta, niin jos sitten tätä terveys-uhkapuolta ei ole riittävästi huomioitu, siellä voi tulla vastaan ei välttämättä pandemia vaan esimerkiksi herkästi tarttuva silmätulehdus, [Puhemies koputtaa] mikä voi lamaan-nuttaa joukon erityislentäjiä esimerkiksi.

14.39 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Tämä Euroopan unionin taisteluosasto-projekti tai -osanen on osa tätä laajempaa Euroopan unionin turvallisuus- ja puolustusyh-teistyötä, jota Suomi on monin tavoin tukenut ja jonka Suomi näkee tähdellisenä osana uni-onin järjestelmän kehitystä. Tämä battlegroup-, taisteluosasto-nimike on jossain määrin ehkä harhaanjohtava, koska kyse on kuitenkin kriisinhallintainstrumentista ja -välineestä, jonka laava käyttö mahdollistaa muun muassa sen — kuten täällä sanottiinkin ja eräissä yh-teyksissä myöskin valiokunnassa todettiin — että sitä voitaisiin käyttää myöskin tämmöi-siin evakuointioperaatioihin ja muun muassa humanitaarisen avun perille saattamiseen, eli sillä on monenlaisia mahdollisuuksia.

Tilanne on kuitenkin se, kuten täällä on todettu, että tätä taisteluosastoa ei ole käytetty. Tämä on seitsemäs kerta, kun Suomi tähän tulee nyt osallistumaan. Näitä ei ole kertaakaan käytetty. Siinä on monia syitä. Yksi syy ei kylläkään ole se, etteikö siihen olisi ollut tarvet-ta. Ilmiselvää tarvetta on ollut, mutta yhtenä osatekijänä ovat olleet sekä poliittiset syyt

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

taustalla että myös taloudelliset syyt siitä lähtökohdasta, että tämän rahoittavat aina osallistuvat jäsenmaat, ja se on saattanut rajoittaa tätä halukkuutta käyttää näitä yksiköitä.

Täällä muun muassa valiokunnan puheenjohtaja viittasi siihen, että Athena-mekanismia ollaan nyt kehitetty niin, että unionin yhteisistä rahoista tähän voitaisiin voimavaroja saat-
taa, ja se saattaisi olla myöskin Suomen kannalta tarkoituksenmukainen tie, eli me voisim-
me tukea enemmän tätä muotoa, että tämä tulisi unionin yhteisestä budjetista.

Minä muuten kiinnitin samaan asiaan huomiota kuin edustaja Ovaska, että oli hienoa
nähdä, että perussuomalaiset eivät ainoastaan tue tätä EU-kokonaisuutta, tätä hanketta,
vaan ovat myöskin aktiivisesti halukkaita löytämään rahoitusta sille, mikä kertoo kyllä
ehkä mahdollisesti laajemmastakin suunnanmuutoksesta asteittain. Perussuomalaiset nä-
kevät tämän ylikansallisen yhteistyön merkittävyyden ja tärkeyden, [Mika Niikko: Eipäs
nyt liioitella!] eli jos täytyy lähteä tästä sotilaallisesta toiminnasta liikenteeseen, niin hyvä
on, lähdetään sieltä päin liikenteeseen. Soisi, että se näkyisi myöskin laajemmasta tilan-
nearviossa silloin, kun me mietimme Euroopan unionia kokonaisuutena, jossa tämä kohee-
sioturvallisuus, jota se luo meille kaikille, syntyy paljon paljon useammasta muusta teki-
jästä kuin vain tästä aseellisesta puolesta.

14.42 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa herra puhemies! Kiitän valiokunnan puheenjohtaja
Niikkaa ulkoasiainvaliokunnasta tämän asian esittelystä. Kiinnitin huomiota myös siihen,
että puolustusvaliokunnassa on tehty hyvää työtä jo pidemmän aikaa näiden kustannusten
osalta ja niiden erittelemisessä. Se on hyvä.

Kuten täällä on vähän puhuttu aika yhdellä suulla, niin on todella hyvä, että yksimieli-
senä tämä mietintö sieltä tuli. Kansallinen turvallisuus on kuitenkin liian tärkeää, että kai-
vaisimme tieteen tahtoen poteroa toistemme väliin. Sen takia onkin hyvä, että edustaja Mus-
tajärvi on kuitenkin omaksunut tämän vihreän harjamallin, jota edustaja Harjanne jo aiem-
min toteutteli: kertoo täällä olevansa tiettyä mieltä ja sitten kuitenkin toimii päinvastoin.
Tällaisessa asiassa on kuitenkin hyvin tärkeää, että meillä on yhteinen kanta.

Ja täytyy kyllä kiittää edustajia Ovaska ja Kiljunen, että he ovat huomanneet perussuo-
malaisten hyvän yhteistyön, mitä tulee turvallisuuteen. Kyllä me olemme aina mielellä-
me mukana asioissa, jotka parantavat niin suomalaisten kuin eurooppalaistenkin turvalli-
suutta, eli nämä ovat juuri sellaisia asioita, joihin mielellämme osallistumme, jos siitä on
Suomelle jotakin hyötyä. Tämä on ehkä sellaista poliittista pääomaa, mikä meitä hyödyt-
tää usein. Aina vedotaan siihen, että poliittista pääomaa saadaan sillä, kun perustetaan joku
lahjarahasto tai sitoudutaan johonkin lainavakuuksiin. Siitä ei ole kuitenkaan viitteitä, mut-
ta mitä olen ymmärtänyt tästä Saksan johtamasta taisteluosastosta, niin siihen suuntaan on
ollut erittäin hyvä yhteistyö jo pidemmän aikaa. Tämä on seitsemäs kerta, ja sekä ulko-
asiainhallinnossa että puolustushallinnossa tähän ollaan hyvin tyytyväisiä.

Nostaisin esiin vielä sen, että täällä puhuttiin siviilikriisinhallinnasta ja kriisinhallinnas-
ta yleensä, ja kysyisinkin ministeri Haavistolta: Miten aiotaan turvata myös siviilikriisin-
hallinnan resurssit ja myös rauhanvälityksen resurssit? Olisiko mahdollista, että näitä ke-
hitysapurahoja voitaisiin siirtää sinne? Monestihan konfliktit eskaloituvat ja niistä aiheu-
tuu sitten muuta kärsimystä, mihin kehitysapuakin mahdollisesti saatetaan käyttää. Meillä
on Suomessa kuitenkin hyvä yhteistyö niin Euroopan neuvoston kuin Etyjin, ODIHRin ja
muiden tällaisten suuntaan, ja mielestäni sitä pitäisi kyllä vahvistaa. Nämä ovat kuitenkin
ennalta ehkäiseviä toimia, ja jälkiseuraukset ovat sitten aina paljon tuskaisempia.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Kiinnittäisin vielä huomiota siihen, että kyllä tämä on myös koulutuksen osalta erittäin hyvä. Tämä parantaa meidän suorituskyykyämme varmasti. [Puhemies koputtaa]

Ehkä pitää kuitenkin vielä muistuttaa, että Nato-yhteistyötä ja muuta sotilaallista yhteistyötä on kuitenkin jatkettava tästä huolimatta. Eli ei tästä kuitenkaan viitsi ajatella niin, että tämä jossakin vaiheessa korvaisi sitä toimintaa.

14.45 Hanna Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Suomi on osallistumassa nyt seitsemättä kertaa EU:n taisteluosastoon, ja Suomen on tärkeää osaltaan olla mukana vahvistamassa Euroopan unionin roolia kriisinhallinnassa. Aiempien osallistumisten kokemukset ovat olleet Suomen kannalta myönteisiä, ja osallistumista voi pitää tälläkin kertaa erityisen kannatettavana. Taisteluosastoihin osallistuminen vahvistaa Suomen kriisinhallintavalmiuksia ja syventää suomalaisjoukkojen yhteistoimintakykyä muiden unionimaiden kanssa. Tämä parantaa Suomen valmiutta sotilaallisen avun antamiseen ja vastaanottamiseen.

Kuten aiemmissa puheenvuoroissa on tullut esiin, itse taisteluosastokonsepti kaipaa kuitenkin päivittämistä. Järjestelmän uskottavuuden kannalta on tärkeää, että pystytään poistamaan esteitä osaston käytettävyyden tieltä. Kuten valiokunnat ovat linjanneet, Suomelta toivotaan aktiivisuutta konseptin kehittämiskohteiden esiin nostamisessa. Erityisen tärkeää on löytää ratkaisu kustannusten jakautumiseen.

Taisteluosastot ovat hyvä kriisinhallinnan työkalu, jota voisi käyttää silloin, kun tarvitaan nopeaa reagoitua kriiseihin ja konflikteihin vastaamisessa. Tällä hetkellä sen tarjoama monipuolinen potentiaali valitettavasti jää lähes kokonaan hyödyntämättä. Toivottavasti tulevaisuudessa konseptin ongelmat saadaan korjattua.

14.47 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Lyhyesti vain edustaja Junnilalle: Ei minun mielipiteeni ole lähetekeskustelusta muuttunut miksikään eikä muutu. Minä kerroin vain perusteluni silloin, niin kuin äskenkin kerroin, mitä mieltä itse asiasta olen, ja totesin myöskin sen, että en jättänyt eriävää mielipidettä, vaikka sen aivan hyvin olisi voinut jättääkin. Mutta lyhyt arvio on se, että tämmöiseen pystyyn kuolleeseen konseptiin ei kauhean paljon paukkuja kannata käyttää, ja kyllä minä nyt tässä menneinä aikoina kuitenkin olen mittauttanut oman kanttini joissakin kysymyksissä niin, että olen saanut eduskunnassa sen maksimirangaistuksen, mitä ylipäättään voi saada, niin että sen suhteen kyllä pystyn olemaan niin EU-kritiikissä kuin muissakin asioissa ihan pystypäin.

Mutta sen olen kyllä huomannut, että olen joutunut antamaan ihan vertaistukea monelle perussuomalaiselle, kun heillä, silloin kun puhutaan aseista ja asevarustelusta, EU-kriittisyys on kadonnut kyllä kokonaan. Minä olen yrittänyt opastaa ja neuvoa perussuomalaisia siinä, että pitää olla johdonmukainen, että ei sen, jos puhutaan aseista tai sotilaallisesta voimasta, välttämättä pidä tarkoittaa sitä, että luovutaan siitä EU-kriittisyydestä. Ja minä olen kyllä jatkossakin valmis antamaan kaiken tukeni perussuomalaisille siinä EU-kriittisyydessä, että se olisi mahdollisimman laaja-alaista, kun minä kuitenkin taidan olla tässä eduskunnassa pidempään kuin yhden kauden istuneista se kansanedustaja, joka ei ole vielä tähän mennessä hyväksynyt yhtään maakohtaista tukipakettia, EU-tukipakettia eikä muun muassa Euroopan vakausmekanismia.

14.48 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Minä puolestani kiitän perussuomalaisia kommenttipuheenvuoronomaisesti toisesta näkökulmasta kuin edustaja Mustajärvi. Hän kiitteli siitä, että teillä on eurokriittisyyttä, eurointegraatioon liittyvää kriittisyyttä. Minä

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

kiitän teitä siitä, että löydämme toisemme edes jostakin kohdasta, että me olemme samaa mieltä asiasta, tämän eurooppalaisen integraation tarpeellisuudesta ja hyödyistä Suomelle ja tälle maanosalle kaiken kaikkiaan. Teidän kohteenanne oli nyt turvallisuus, ja halusin siitä ainoastaan todeta sen, että se turvallisuuskäsite, kun ymmärtää asian oikein, ei ole vain sotilaallista ja asevaraista. Jos sen rajaa siihen, niin silloin jäädään kyllä hyvin kapeaan kulmaan. On aivan selvää, että eurooppalaisen integraation turvallisuuslisä tulee siitä, että meillä on yhteistä lainsäädäntöä, meillä on yhteismarkkinat, meillä on vapaan liikkuvuuden alue täällä, meillä on yhteinen valuutta. Kaikki tämä luo sitä aitoa turvallisuusyhteisyyttä, mistä me suomalaiset saamme nauttia Euroopassa, [Mika Niikko: No, no, no, no, nyt menee!] ja tietysti jos tämä turvallisuusyhteistyön korostus auttaa tämän oivalluksen perillemenoja, niin sehän on hyvä askel joka tapauksessa.

14.49 Mika Niikko ps: Arvoisa puhemies! Vielä ihan tähän loppuun haluan mainita sen — muistuttaa edustaja Kiljusta ja muita siitä — että lähetekeskustelussa kolme viikkoa sitten perussuomalaisten ryhmäpuheessa kyllä tehtiin selväksi se asia, että tämä taisteluosastojoukkoon osallistuminen tai sen perustaminen ei välttämättä ole kovin tarpeellista. Kuten me nyt olemme tässä keskustelussa huomanneet, sitä tuskin tullaan käyttämään, ja siinä mielessä ehkä siitä saatava hyöty ei ole sitä, mitä esimerkiksi Puolustusvoimat ensisijaisesti hakee. Mutta ymmärtääkseni on kuitenkin näin — vielä kysyn ministereiltä, kun vastaatte: eikös tämän ensisijainen tehtävä nimenomaan ole kriisinhallinta? Ei tämä ole mikään armeijan jatke tai mikään muukaan hyökkäävä toimija. Kriisinhallintahan on yhteistä koko Euroopan alueella, joten siinä mielessä kyllähän me sen ymmärrämme, että sellaisiin hankkeisiin on hyvä osallistua. Ja onko niin, että tässä oleva taisteluosasto kuitenkin pääasiassa varautuu siihen, että Euroopan ulkopuolella oleviin kriiseihin osallistutaan? Eihän tämä ole mikään Euroopan sisäinen armeija missään tapauksessa.

Ja sitten toinen kysymys: Kun kustannukset ovat arviolta 5,7 miljoonaa euroa, niin tämä rahahan itse asiassa kiertää takaisin budjettiin, koska tässähän hankitaan jotain lisävarusteita ja maksetaan olemassa olevia päivärahoja ja varallaolokorvauksia, joten sitä rahaahan kuluu käytännössä Puolustusvoimien omiin ylläpitokustannuksiin varsinkin nyt, jos ei tätä harjoittelujaksoa laisinkaan pidetä. Pitääkö tämä paikkansa? Nimittäin valiokunnassa ei tullut tämä esille, että harjoittelujakso oltaisiin jostain syystä peruttu, minkä puolustusvaliokunnan puolelta kuulin juuri menneessä puheenvuorossa, sen, että harjoitusjaksoa ei olisi lainkaan. Onko tämä paikkansa pitävä tieto? Nimittäin jos ei sitä ole, silloinhan myös ne kuljetuskustannukset, jotka ovat erittäin iso osa, säästyvät tästä kustannuserästä.

Tällaisia lisätarkennuksia jos ministerillä on kertoa, niin olisin kiitollinen. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministereille nyt 3 minuuttia. — Ministeri Haavisto, 3 minuuttia.

14.52 Ulkoministeri Pekka Haavisto: Arvoisa puhemies! Kiitos hyvästä keskustelusta, hyvistä kysymyksistä ja kommenteista.

Aloitan asioilla, jotka edustaja Essayah nosti esille, ja ministeri Kaikkonen varmasti vastaa tarkemmin tähän UNIFILiä kohtaan tapahtuneeseen ampumiseen. Ehkä tämäkin osoittaa sitä, miten tärkeää on se tilannetieto ja tiedustelu sillä omalla alueella, jolla liikkuu, niin että tietää, onko ystävällisessä vai vihamielisessä ilmastossa. Ja tähän on aivan rauhanturvan ydintä, että osataan se toimintaympäristö, jossa liikutaan.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Myöskin Irakin osalta OIR:stä — konkreettisesti ministeri Kaikkonen voi täydentää: On ehkä hyvä huomata se poliittinen kehitys, jota Irakissa nyt on tapahtunut, että siellä on nimetty uusi pääministeri ja hallitusta muodostetaan. Ja tähän on ollut yksi näistä pullonkauloista, onko meillä sopimuskumppani tälle OIR-operaatiolle ja mitä sopimuskumppani ajattelee sen jatkosta, ja uuden hallituksen olosuhteissa tähän todennäköisesti päästään.

Myöskin meidän Bagdadin lähetystöömme, joka oli nyt tilapäisesti suljettuna korona-kriisin vuoksi, pyritään nyt avaamaan nopealla aikataululla niin, että meillä olisi läsnäolo myöskin siellä olemassa.

Edustaja otti esille myöskin tämän terveysturvallisuusaspektin, edustaja Tanus, ja tämä on kyllä semmoinen uusi näkökulma ja uusi ajattelu ehkä, joka nyt alleviivaantuu korona-kriisin myötä — erittäin tärkeä asia. Minusta oli hyvä ajatus myöskin tämä kehityksen ja kriisinhallinnan rajapinnan esiinnosto. Se on aivan ydintä tietysti kaikessa kriiseihin vastaamisessa.

Yhdyn kaikkiin niihin, jotka sanovat, että pitää lisätä aktiivisuutta siinä, että saadaan tämä taisteluosaston mandaatti ja rahoitus ja muut kuntoon. Edustaja Ronkainen piti tästä oikein hyvän puheenvuoron, ja lupaan, että olemme niin aktiivisia kuin voimme Suomessa tässä olla, että saisimme näihin kysymyksiin selvyyttä.

Edustaja Östman nosti ja monet muut nostivat puheenvuoroissaan siviilikriisinhallinnan roolin, ja olen aivan samaa mieltä, että sen merkitys on oikeastaan vain kasvanut, kun katsoo nykyaikaisia kriisejä, sitä, mitä siellä tarvitaan. Ja on hyvä muistaa, kun usein siviilikriisinhallinnassa me ajattelemme ehkä ensin poliisivoimia, että siellä saatetaan tarvita kunnanjohtajia ja terveyshenkilökuntaa ja ympäristöeksperttejä ja hyvin, hyvin monenlaisia siviilikriisinhallintatoimintaa, jotta yhteiskunnat saadaan taikaisin jaloilleen. Tässä uskon, että voimme olla Suomessa hyviä ja antamassa vielä enemmän.

Sitten oli vielä myöskin edustaja Junnilalla kysymys rauhanvälityksen ja siviilikriisinhallinnan resursseista. Niitä on pyritty tämän hallituksen aikana lisäämään. Ehkä semmoinen pieni hyvä uutinen tähän rauhanvälityskenttään: rauhanprosessit eivät ole keskeytyneet koronan aikana, jos katsomme Afganistania ja katsomme Afrikan sarven tilannetta ja muita vaikeissa olosuhteissa, ja Jemenissä on nyt tullut jonkinlainen tulitauko koronan aikaan ja muuta, ja on sellaista pientä toivonkipinää, että rauhanprosessissa päästään tänäkin aikana eteenpäin. — Kiitos.

14.55 Puolustusministeri Antti Kaikkonen: Arvoisa puhemies! Aloitan tuosta UNIFIL-tilanteesta, mikä oli maanantaina. Se oli melko vakava tilanne — onneksi kuitenkin henkilövahingoilta vältyttiin. Saamani tiedon mukaan siellä on paikallisilla ajoneuvoilla pysäytetty suomalaisten partio. Siinä oli kolme suomalaista ajoneuvoa, ja siinä on ollut jonkin näköistä kivittelyä ja myös yksi laukaus osunut suomalaiseseen ajoneuvoon. Vastaus samassa yhteydessä edustaja Kiurulle: meillä onneksi on siellä hyvä ja asianmukainen kalusto, joka kyllä tällaista kestää, eikä siinä mielessä hengenvaarassa ollut kukaan. Tuo suomalainen partio pääsi irtautumaan tuosta tilanteesta sitten omin voimin, ja tilanne rauhoittui myöhemmin. Tätä selvitetään vielä, mistä oli kysymys. Meillä ei ole tietoa siitä, mikä oli syy tähän. Vierailin itse asiassa tuolla UNIFIL-operaatiossa viime syksynä. Joskus tapahtuu tällaisia vaaratilanteita. Onhan meillä vuosikymmenen varrella joitakin kuolleitakin tullut siellä valitettavasti. Ne ovat harvinaisia, mutta joskus näitä voi näissä kriisinhallintatehtävissä tapahtua. Se täytyy aina tunnustaa, kun lähetetään miehiämme ja naisiamme näihin tehtäviin, että riski on, että jotakin tapahtuu. Suomalaiset ovat kyllä sinänsä hyvässä

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

maineessa Libanonissa, ja heidän työtään paikalliset pääsääntöisesti kyllä arvostavat, ja tehtävälle on tarve jatkossakin. Se on myös erittäin kustannustehokas operaatio, että me saamme noin 200 hengen joukon pidettyä siellä kohtuullisin kustannuksin ja samalla turvattua sitä alueellista vakautta siellä. Mutta katsotaan, kun saadaan tästä lisätietoja. Sen jälkeen ollaan toivottavasti viisaampia.

Irakin suhteen: Siellä todella vähennettiin joukkoa huhtikuun alusta, niin että sinne jäi vajaa parikymmentä henkilöä paikan päälle pitämään huolta muun muassa meidän kalustostamme ja siitä, että koulutustoiminta voidaan aloittaa taas normaalisti sitten, kun se on olosuhteitten puolesta mahdollista. Vielä ei ole tietoa, koska tuo koulutustoiminta voitaisiin aloittaa ja palauttaa sinne suomalaisia lisää — aikaisintaan loppukesästä, mutta seurataan alueen tilannetta ja katsotaan, missä kohtaa se on mahdollista. Siellä on myös uudelleenorganisointia suunnitteilla tuossa koko operaatiossa, ja se voi hieman vaikuttaa myöskin suomalaisten osallistumiseen jatkossa, mutta se tarkentuu lähitulevaisuudessa. Kahdeksankymmentähän tuo koko vahvuus oli, mikä meillä siellä oli.

Sitten täällä oli muutamissa puheenvuoroissa kriittisiä havaintoja tästä koko konseptista. Minun mielestäni tästä voi aivan hyvin esittää näitä kriittisiä havaintoja, ja myös ne asiat, mitä valiokunnat totesivat tästä, ovat aivan perusteltuja. Tässä on sekä valiokuntien että eduskunnan ja hallituksenkin mielestä kehittämistarpeita, ja tämä eduskunnan vastaus on nyt hyvä ohjenuora sitten myöskin toimia ja mennä eteenpäin tässä asiassa. [Puhemies koputtaa]

Koska aika näyttää loppuvan, niin todetaan sitten vaan, että kiitän koko eduskuntaa tästä hyvästä käsittelystä ja yhteisymmärryksestä asiassa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi valtioneuvoston selonteon VNS 2/2020 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eräistä maatalouden luopumistuen ansiotulorajaan covid-19-epidemian johdosta sovellettavista väliaikaisista menettelyistä

Hallituksen esitys HE 76/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Ja sanon jo etukäteen: edes kiikarilla katsoen tässä otsikossa ei puhuta hanhista.

Keskustelu

14.59 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys laiksi maatalouden luopumistuen ansiotulorajojen covid-19-epidemian johdosta sovellettavista menettelyistä on osa sitä laajaa pakettia, jolla haluamme turvata maataloudessa erikoiskasvitiloilla tarvittavien kausityöntekijöiden saa-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

tavuuden. Asia on ongelma tiloille, se on hyvin tiedostettu, ja se vaatii monenlaisia ratkaisuja, ja tämä nyt käsittelyssä oleva asia on yksi niistä.

Alkutuotannon ylläpito on maamme huoltovarmuuden kannalta erityisen tärkeää, ja ruokaturvan merkitys korostuu tällaisissa poikkeusoloissa. Yhtenä toimenä kotimaisen kausityövoiman saatavuuden turvaamiseksi hallitus linjasi neuvotteluissaan toukokuun alussa, että toteutetaan luopumistuen ansiotulorajojen määräaikainen soveltamatta jättäminen. Käsillä on vuoden tärkein aika ruokaturvan varmistamisen kannalta eli uusi satokausi. Maatilojen kausityövoiman tarve ulottuu kevään istutustöistä aina lokakuulle asti kestävään sadonkorjuuseen. Koronatilanteen jatkuessa myös mahdolliset sairastumiset voivat aiheuttaa lisätyövoiman tarvetta vielä loppuvuoden aikana.

Kriittistä henkilöstöä ovat erikoisammattitaitoa omaavat henkilöt. Kaikkein kriittisimmiksi ja kiireellisimmiksi on havaittu joukko maatalous- ja puutarhatuotannon kasvukauden alkuun sekä tuotantoeläinten hoitoon liittyviä töitä, joihin on oltava tiedossa ammattitaitoiset tekijät. Alkutuotannon kannalta tärkeää erityisosaamista ja ammattitaitoa voidaan arvioida olevan maatalouden harjoittamisesta luopuneilla, entisillä maatalouden harjoittajilla. Luopumistukilainsäädännön kannalta luopujilla on kuitenkin vain rajattu mahdollisuus työskennellä palkkatyössä ilman, että ansaittu tulo vaikuttaa luopujan oikeuteen saada luopumistukea.

Tavoitteena hallituksella ja tällä ehdotuksella on edistää luopumistuen saajien työpänsä ja osaamisen hyödyntämistä ja näin osaltaan tukea poikkeusoloissa huoltovarmuuden tavoitteiden toteutumista alkutuotannon kannalta kriittisillä aloilla, tietysti erityisesti maataloudessa ja puutarha-alalla. Tämä ehdotus mahdollistaisi väliaikaisesti maatalouden luopumistukeen oikeutettujen tuensaajien ansiotyössä käynnin huoltovarmuuden turvaamiseksi poikkeusoloissa maa- ja metsätalousministeriön toimialan kannalta kriittisissä tehtävissä ilman, että työssä ansaitun tulon määrä vaikuttaisi maatalouden harjoittamisesta luopuneen oikeuteen saada luopumistukea aikavälillä 16.3. tänä vuonna — vuoden loppu.

Ehdotetun lain myötä eräitä ansiotulorajaan liittyviä ja luopumistuen maksamista ja sen aloittamista, luopumistuen maksun keskeyttämistä ja luopumistuen saajan ilmoitusvelvollisuutta koskevia edellytyksiä ei sovellettaisi tänä kyseisenä aikana. Kyse on eräänlaisen ansiotulorajoituksen väliaikaisesta purkamisesta, jonka tarkoituksena on kannustaa huoltovarmuuden turvaamiseksi vallitsevissa poikkeusoloissa entisiä maatalouden harjoittajia ansiotöihin maa- ja metsätalousministeriön toimialan kriittisiin tehtäviin. On arvioitu, että noin 1 900:sta luopumistuen piirissä olevasta tämä esitys koskee muutamia satoja henkilöitä. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi taannehtivasti, jotta voitaisiin taata tuen saajien yhdenvertainen kohtelu. Luopumistukilain mukaan tukea ei kuitenkaan makseta vajaalta kalenterikuukaudelta, joten tukea voitaisiin maksaa kuukausilta huhtikuu—toukokuu.

Puhemies! Lopuksi: hallinnollisen taakan näkökulmasta esitetyn ehdotuksen voidaan arvioida olevan yksinkertaisin ratkaisu myös tuen maksatuksesta ja hallinnoinnista vastaavalle Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle. — Kiitoksia.

15.03 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on tervetullut ja kannatettava. Niin kuin ministeri totesi, niin suurta joukkoa ihmisiä tämä ei koske, mutta voisi sanoa, että sitäkin tärkeämpää. Nyt on kyse avainhenkilöistä, kun tällaisia termejä joskus käytetään. Monesti puhutaan yrityselämässä olevista korkeapalkkaisista johtajista. Nyt puhutaan maataloudessa uransa tehneistä ihmisistä, joilla on tietotaito, osaaminen ja ymmärrys, ja he pystyvät tässä tilanteessa olemaan avuksi, jolloinka nämä ansiotulorajoit-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

teet luopumistuen suhteen on syytä tällä väliaikaisella lainsäädännöllä poistaa. Ja niin kuin ministeri totesi, niin tässä myöskin harvinaisesti takautuvastikin katsotaan huhti—toukuun osalta tätä mahdollisuutta, jotta se ei sitten toisi lisää byrokratiaa.

Arvoisa puhemies! Me tiedämme, että tällä hetkellä kausityöntekijöitten tilanne kaiken kaikkiaan on edelleenkin, voisiko sanoa, monella tavalla hankala ja vaakalaudalla. Tuossa ministerille jo kahden keskenkin asiasta totesin, että nyt olisi tärkeää myöskin tietää se, millä tavalla noitten ulkomailta tulevien kausityöntekijöitten, erityisesti Venäjältä tulevien kausityöntekijöitten, tilanne on ratkeamassa. Tuolla on ahdistuneita marjanviljelijöitä, jotka soittelevat ja sanovat, että sekin tieto, että tiedettäisiin, että ketään ei tule, helpottaisi tässä tilanteessa, koska siellä moni pelkää tehdä nyt niitä palkkaamisia, kun ajatellaan, että heillä on sitten pahimmassa tapauksessa kahdet työntekijät käsissään. Sen tähden toivon tässä monien ministereitten yhteistyötä, myöskin ihan ulkoministeriön puolelta, jotta saataisiin selvyyttä tähän tilanteeseen.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä hallituksen esitys on ehdottoman kannatettava ja todellakin kiireesti saatava aikaiseksi, jotta pystymme helpottamaan maatilatalouden työntekijäpulaa tässä koronaepidemiassa.

15.05 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! On arvioitu, että esityksen perusteella työllistyisi noin 100—500 henkilöä, eikä heidän oleteta työskentelevän koko ehdotetun lain voimassaoloaikaa johtuen kausiluonteisesta työstä. On ehdottoman tärkeää, että osaa-va ja ammattitaitoinen työpanos entisiltä maataloudenharjoittajilta saataisiin nyt täysimääräisesti käyttöön, joten esitys on kannatettava.

Olen kuitenkin samaa mieltä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton kanssa siitä, että myös nuorten ja opiskelijoiden palkkaamiseen tarvittaisiin määräaikainen työkalu. Suomessa on yli puoli miljoonaa vähintään 18-vuotiasta opiskelijaa, joista vain hieman reilu puolet on työllisiä. On siis selvää, että opiskelijoissa on huima työvoimapotentiaali, mutta Pohjoismaiden korkeimmat opintotuen tulorajat eivät kannusta opiskelijoita tekemään töitä. Työnteosta rangaistaan opintotuen takaisinperinnässä.

Varhain hankittu työkokemus tukee työllistymistä läpi tulevan uran. Ehdotankin, että hallitus mahdollistaa opiskelijoille ottaa vastaan huoltovarmuuden kannalta kriittistä kausityötä ilman opintotuen takaisinperintää vuoden 2020 osalta, jotta työllistyminen maatilalla koettaisiin houkuttelevana ja taloudellisesti kannattavana vaihtoehtona. Vaihtoehtoisesti ehdotan, että hallitus poistaa väliaikaisesti opintotuen tulorajat kokonaan vuoden 2020 osalta. Tämä olisi myös osa ratkaisua maatilojen akuuttiin työvoimapulaan.

15.07 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Käsillä oleva hallituksen esitys on yksi keino monien joukossa helpottaa suomalaista maataloustuotantoa koronasta johtuvana poikkeusaikana.

Kyseisessä esityksessä ehdotetaan väliaikaisia huojennuksia niin sanotuille vanhoileisännille, jotka saavat luopumistukea. Entisinä maatalouden harjoittajina heillä on maataloudessa tarvittavaa erityisosaamista ja ammattitaitoa. Esitys koskee kaikkienensa noin 1 900:aa luopumistuen saajaa. Useimmilla luopumistuen määrä on alle 1 000 euroa kuukaudessa. Ansiotulorajoitteen vuoksi vain pieni osa luopumistuen saajista on tehnyt tilapäisesti töitä niin paljon, että enimmäisansiotulo olisi ylittynyt.

Nykyisessä epidemiatilanteessa olisi tärkeää saada kaikki mahdollinen kotimainen työpanos täysimääräiseen käyttöön. Tämä hallituksen esitys luo luontevan tilaisuuden hyö-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

dyntää tiloilla ennestään käsillä olleen työvoimareservin, jonka käyttöä ovat säädelleet tiukat ansiotulorajoitteet. Luopumistuella olevat henkilöt ovat tottuneet raskaisiin ja vaativiin töihin jo työuransa aikana. On hyvä, että vielä hyvässä työkyvyssä olevat pääsevät avuksi maataloustöihin tänä aikana, jolloin kausityövoiman rekrytointi ei ole ollut normaalia.

Jos ennustettu aaltoliike koronaepidemiassa toteutuu ja seuraava huippu on odotettavissa syksyllä, täytyy olla mahdollisuus käyttää työvoiman saamiseksi myös luopumistuella olevia. Ulkomaisen työvoiman osalta ei ole saatu käyttöön tavoiteltua määrää, eikä tulevaisuus näytä sen valoisammalta. Tänäkin päivänä olen saanut yhteydenoton Pohjois-Pohjanmaan alueella toimivalta maitotilalliselta, joka tuskaili heidän toivottomalta tuntuvia yrityksiään saada ukrainalainen työntekijä helpottamaan heidän kovaa työtaakkaansa. Työntekijän lento on jo maksettu ja kalustettu vuokra-asunto odottaa, mutta työntekijän saaminen Helsingistä 600 kilometrin päähän koronakaranteeniin tuntuu olevan pullonkaula. On aika vaikea lähteä kesken kylvöjen ja 150 lehmän navetasta ajelemaan itse Helsinkiin. Huonolla tuurilla itsekkin sairastuu koronaan, ja sitten vasta katastrofi tilalla olisi, kun ei muutenkaan ole lomittajia saatavilla.

Arvoisa puhemies! Nyt on siis tärkeää saada myös kaikki mahdollinen kotimainen työvoima käyttöön huoltovarmuuden turvaamiseksi. Olisi toivottavaa, että lakiesityksen jatkovalmistelussa otettaisiin huomioon myös se, että paikalliset lomatoimistot voisivat käyttää luopumistuella olevia henkilöitä sijaisavun lomitukseseen karjatilloilla. Sairastumisen yllättäessä eläimet tarvitsevat joka tapauksessa hoitajia. Myöskään sadonkorjuutyöt eivät odottele sairausloman päättymistä.

15.10 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Merkittävältä osin akuutti työvoiman tarve juuri nyt koskee maataloudessa tehtävää kausityötä, etenkin kasvimaita ja puutarhoja. Maaseutuyrittäjät ovat pitkin talvea esittäneet hätähuutonsa, sillä työvoimapula uhkasi jo kevätkylvöjä ja kriisin pitkittyessä se voi pahimmillaan uhata jopa osaa elintarviketuotannosta.

Muutama viikko sitten eduskunnassa hyväksyttiin hallituksen esitys, jolla vapautetaan Suomessa oleskelevien ulkomaan kansalaisten mahdollisuuksia työskennellä huoltovarmuuden ja työmarkkinoiden toimivuuden kannalta tärkeillä aloilla. Se ratkaisu oli ja on edelleen, valitettavasti, täysin riittämätön itse tähän ongelmaan. Riskin satokauden epäonnistumisesta kantaa yrittäjä, joten on ymmärrettävää, että moni viljelijä on jo tehnyt päätöksen olla investoimatta taimiin ja siemeniin tänä keväänä lainkaan — kausityövoimaa kun pitää olla varmuudella saatavilla paitsi istutuksiin myös syksyllä sadonkorjuun aikaan. Siksi pidän välttämättömänä ja kannatettavana, että hallitus tekee kaiken voitavansa työvoimakriisin ratkaisemiseksi.

Nyt hallitus esittää poikkeusmenettelyjä, joita sovellettaisiin väliaikaisesti maatalouden luopumistuen ansiotulorajaa koskeviin säännöksiin ja lakeihin. Koska ulkomaista kausityövoimaa on saatavissa vallitsevissa poikkeusoloissa vain pieni osa tarpeesta, on pyrittävä lisäämään kotimaisen työvoiman saamista erityisesti puutarha-alojen ja maatalouden kevään, kesän ja syksyn kausityövoiman tarpeeseen. Luopumistuen saajat ovat entisiä maatalouden harjoittajia, ja heillä on maataloudessa vaadittavaa erityisosaamista ja ammattitaitoa. Tästä syystä luopumistuen saajien pitäisi saada työskennellä nykyistä enemmän menettämättä luopumistukea. Asiahän on niin, että työt on jonkun tehtävä, jos jotain meinataan syödäkin. Siksi kannatan hallituksen esitystä.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Ja, arvoisa puhemies, aivan niin kuin edustaja Mattila sanoi, ainoa kestävä ja taatusti huoltovarma ratkaisu maatalouteen on mahdollisimman kotimainen tuotanto mahdollisimman kotimaisella työvoimalla ja mahdollisimman kotimaisilla koneilla. Eikö niin, ministeri Leppä?

15.12 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Kasvinviljelytiloilla odotetaan nyt joka päivä ratkaisuja kiperään maatalouden kausityövoimaongelmaan. Tämä hallituksen esitys, joka koskee luopumistuella olevien mahdollisuutta tehdä maataloustyötä menettämättä luopumistukeaan — tosin määräaikana eli maaliskuun puolivälistä tämän vuoden loppuun — on tietysti hyvä esitys. Se koskee niitä ihmisiä, jotka tuntevat nämä työt, ovat niitä elämäntyönään tehneet ja pystyvät niihin ilmeisesti vielä aika hyvin kuntonsakin puolesta, joten siinä mielessä tätä esitystä on pidettävä erittäin kiitettävänä. Se periaatteessa voi koskea noin 1 900:aa henkilöä, mutta hallitus itsekin arvioi tässä esityksessään, että käytännössä se koskisi enintään 100—500:aa henkilöä, joten on todettava, että tämä on kuitenkin marginaalinen kokonaisuuteen, kokonaisuuteen, nähden. Kiitokset tästä hallitukselle. Nämä luopumistuella olevat — tämä luopumistukihan on tosi pieni, se on noin 1 000 euroa kuukaudessa — kaipaavat lisätuloja, ja varmasti heillä on myöskin tällaista moraalista auttamishalua lähteä näihin töihin tässä tilanteessa.

Mutta kyllähän siellä tiloilla odotetaan, että tätä ulkomaista, käytännössä EU- ja Eta-alueiden ulkopuolista maatalouden kausityövoimaa, sitä työvoimaa, joka täällä on näitä töitä viime vuodet etupäässä tehnyt, sitten saataisiin tehokkaasti maahan tulemaan. Tällä hetkellä on tuollainen lukumäärärajoituskin, 4 500 henkilöä. Minusta se voitaisiin äkkiä poistaa, [Arto Satonen: Oikein!] koska kuka itse asiassa enää tällaisia lukumääriä pystyy tänä päivänä valvomaankaan? Se pitäisi poistaa kokonaan. Ja tietysti sitten Migrin pitäisi virkistyä vielä lisää. Se on virkistynyt tietysti jonkin verran, mutta sen pitäisi virkistyä käsittelemään näitä kausityötodistuksia ja muita kausityölupia niin, että nämä henkilöt, jotka tänne ovat tulossa, ilman tällaista lupabyrokratiaa voisivat tänne sitten tulla, kun hallitus omalta osaltaan avaa portteja — ja kun myöskin tiedetään, että esimerkiksi Ukraina suhtautuu myönteisesti nyt maansa kansalaisten tulemiseen tänne töihin. Tässä ei ole kovin paljon enää aikaa viivytellä. Toivotaan, että hallitus tekisi ratkaisut ripeästi, mielellään viimeistään jo tällä viikolla.

15.16 Jari Koskela ps: Arvoisa herra puhemies! Koronavirus on osoittanut sen, kuinka epävarmalla pohjalla huoltovarmuutemme on. Kymmenien vuosien ajan huoltovarmuuttamme on ylläpidetty ulkomaisen työvoiman avulla. Nyt satokaudeksi tarvitaan 15 000 kausityöntekijää, mutta heidän saamisensa on ollut epävarmaa ja toistaiseksi maahan heitä on tullut lakiesityksen taustoituksen mukaan 450. Suomalaiset ovat kiitettävän paljon hakenneet maataloille töihin, mutta maataloustuottajat ovat yllätyksettömästi jääneet odottamaan, josko edes osa vuosia tiloilla töissä olleista pääsisi tiloille tekemään töitä, joissa ovat kenties vuosikausia olleet.

Maatalousalan riippuvuus ulkomaisesta työvoimasta ei kuitenkaan ole kestävää varsinkin nykyisessä poikkeavissa olosuhteissa. Kuvitellaan, miten yritykset pärjäisivät, jos yhtäkkiä kaikki vakituiset työntekijät eivät pääsisi työmaille: vaikka uutta ja innokasta kotimaista työvoimaa saataisiinkin, on työn tuottavuuden aste luonnollisesti alussa matalampi ja vie aikansa ennen kuin perehdytysprosessi on saatu loppuun ja työn teho on hyvällä tasolla. Suomalaisilla tuntuu jatkuvasti olevan vähemmän ja vähemmän kokemusta

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

maataloustöistä. Pitkään se onkin ollut lähinnä nuorten, työuraansa aloittelevien työtä, josta he parin vuoden jälkeen siirtyvät sitten parempipalkkaisiin ja vähemmän raskaisiin hommiin.

En halua kritisoida suomalaisia tuottajia enkä edes ulkomaalaista työvoimaa vaan niitä poliittisia valintoja, joiden takia vuosien saatossa tähän tilanteeseen on päästy. Maatalous vaatii kunnianpalautuksen. Tuottajahintoja on poljettu alas liian kauan, ja maataloustyöntekijöiden palkkataso on poljettu minimiin. Esimerkiksi kilosta teollisuusperunaa tuottaja on saanut alimmillaan vain 8 senttiä, ja vastaavasti esimerkiksi kotimaisen juurikassokerin tuottaja saa sokerikilosta vain noin 18 senttiä. Tällaisilla tuottajahinnoilla ei pääse rikastumaan, ei vaikka rahaa kassaan tulee myös kansallisista ja EU:n kautta kierrätetyistä maataloustuista.

Nyt käsitteillä oleva väliaikainen laki mahdollistaisi jo maataloustöistä luopuneiden työskentelemisen tiloilla ilman, että työstä ansaittu tulo vähentäisi saatua luopumistukea. On huomiotavaa, että moni tilansa esimerkiksi sukupolvenvaihdoksen seurauksena lapselleen jättänyt jatkaa tilan maataloustöissä palkattomasti vielä vuosia luopumisen jälkeenkin, niin sanotusti vanhana isäntänä. Monilla maatiloilla tämä vuosisatainen järjestely jatkuu riippumatta siitä, millaiset kriisit maailmaa ja maatamme koettelevat. Yksinään tämä lakiesitys ei maatalouden huoltovarmuutta pelasta — vaikka se onkin oikeansuuntainen — koska me tiedämme, että lakiesitys koskee 1 900:ta luopumisensaajaa, joista 100—500 uskotaan työllistettävän. Toistan kuitenkin, että kausityöntekijöiden tarve on 15 000, eli paljon muutakin tarvitaan tämän lisäksi.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että maatalouden merkitys on nyt korona-aikana noussut esiin. Suomalaiset ovat innolla ilmoittautuneet mukaan maataloustöihin, mikä kertoo solidaarisuudesta ja kasvaneesta yhteisöllisyydestä. Toivottavaa on, että maataloussektorin ongelmia paikkaillaan myös koronan jälkeisellä ajalla. Puhdas kotimainen ruoka on puolustamisen arvoinen asia. Arvostuksen toivoisi näkyvän myös tuottajahinnoissa ja maataloustyöntekijöiden palkoissa.

15.19 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan todeta, että mielelläni kannatan tätä hallituksen esitystä, joka on yksi, toki rajallinen, kuten moni muukin keino on rajallinen, mutta yksi keino siihen, että saadaan lisää väkeä nimenomaan tälle vuodelle maataloustehtäviin. Tämä kohderyhmä, josta nyt puhutaan, on suomalaisia pitkän linjan maataloustyön osaajia, ja siinä mielessä erittäin hyvä tapa ja lisä. Jos oikein ymmärsin, kun kuuntelin ministerin esittelypuhetta salin ulkopuolelta, kyse olisi sadoista henkilöistä, eli mittaluokka on kuitenkin se.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä ei voi olla puhumatta myöskään näistä ulkomaisista kausityöntekijöistä, joihin tässä jo kaksi edellistäkin puhujaa ovat viitanneet. Yhdyn myös siihen näkemykseen, että tämä 4 500:n raja on kyllä tässä tilanteessa poistettava, varsinkin jos ja kun myöskin Ukraina on valmis väkeä tänne lähettämään.

Täällä aina silloin tällöin lainataan lehtikirjoituksia. Minulla ei ole mukanaani mitään lehtikirjoitusta, mutta täytyy sanoa, että viime sunnuntaina oli yksi parhaista pitkään aikaan, kun Helsingin Sanomissa oli Suljetun maan mansikkaa -kirjoitus, jossa toimittaja oli sisäpuolelta seurannut tilannetta halikkolaisella marjatilalla. Minä olen ihan varma, että jokainen, joka luki sen kirjoituksen, ymmärsi, että ainakin lyhyellä tähtämellä ja ainakin tänä kesänä tilanne on se, että jos ulkomaista työvoimaa suomalaisille marjajaloille ei saada, niin meillä ei myöskään mansikoita ole kaupassa. Se kävi niin selkeästi ilmi. Vaikka sillä

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

tilalla oli myös suomalaisia työntekijöitä ja vaikka tiloille, kuten edellinen puhuja sanoi, on myöskin hakeutunut lisää suomalaista työvoimaa, mikä sekin on tarpeen, niin siellä on myös sellaisia osaamista vaativia töitä, johon ei voida niin sanotusti pystymetsästä väkeä ottaa. Osittain työ on myös sen luonteista, että sitä joudutaan tekemään lähes ympäri vuorokauden tai eri vuorokauden aikoihin, ja silloin on erittäin tärkeää, että se työvoima on myöskin siinä hyvin lähellä sitä varsinaista työpistettä. Ja on monia muita seikkoja, kuten tässä kävi erinomaisesti ilmi.

Eli realismia on se, että tarvitaan niitä keinoja, joilla suomalaisia houkutellaan entistä paremmin, erilaisin keinoin, kuten tälläkin keinolla, maatalouden töihin erityisesti tänä kesänä, mutta me tulemme tarvitsemaan myös ulkomaista työvoimaa. Sitä tarvitaan tänä kesänä ja tullaan tarvitsemaan jatkossakin, jos Suomen talous tästä vielä lähtee nousemaan, kuten toivon ja uskon.

15.22 Anders Norrback r: Arvoisa puhemies! Hallitus kääntää kaikki kivet kausityövoiman turvaamiseksi. Tämä lakiehdotus on osoitus siitä. Luopumistuen ansiotulorajan määrääkainen soveltamatta jättäminen on jo tehtyjen päätösten rinnalla tärkeä — ehkä pieni, mutta kuitenkin tärkeä — lisäys kotimaisen kausityövoiman saatavuuden ja elintarvikehuollon turvaamiseksi.

Edelleen tarvitaan kuitenkin, niin kuin on käynyt täällä ilmi, muita keinoja ja ratkaisuja, jotta kaikki ne 16 000 kausityöntekijää, jotka tavallisesti saapuvat maahan työskenneläkseen etenkin puutarhatuotannossa ja metsämarjanpoiminnassa, voidaan korvata.

Meidän on myös pitkällä aikavälillä, niin kuin on täällä vihjattu, mietittävä, miten turvaamme ruokavarmuutemme globaalissa maailmassa, jossa työvoima liikkuu. Kyllä se globalisaatio vaan jatkuu, ei se pysähdy. Meidän on mietittävä uudet keinot, millä tavalla turvaamme paremmin kuin tänään sen, että tämä meidän ruokahuolto toimii.

Ärade talman! På grund av det rådande undantagstillståndet motsvarar tillgången på utländsk arbetskraft bara en liten del av behovet. Vår målsättning måste vara att ta i bruk alla lösningar och öka tillgången till inhemsk arbetskraft. Särskilt med avseende på behovet av säsongsarbetskraft inom jordbruk och trädgårdsodling under våren, sommaren och hösten.

Vi måste också förbereda oss för att det inte finns tillräckligt med yrkesskicklig avbytarhjälp vid sjukdomsfall, särskilt på husdjursgårdar också under slutet av året, när corona-epidemin kan orsaka sjukdomsfall på gårdarna. En kompetent arbetsinsats måste därför kunna utnyttjas fullt ut. Därför är det glädjande att vi har det här lagförslaget, och jag tackar för det.

De som får avträdelsestöd är tidigare jordbruksidkare och inte bara experter, de är fullfjädrade och har sin praktikperiod slutförd. De är de bästa experter vi kan ha när det gäller specialkompetens och yrkesskicklighet.

Regeringen har åter en gång visat, när det gäller den här problematiken som vi arbetar med, att den kan reagera och att den agerar. Att inkomsterna från jordbruks- och skogsbruksarbetet temporärt fram till slutet av året inte inverkar på avträdelsepensionen är ett bra tillägg och i linje med de övriga åtgärder som regeringen redan har introducerat med målsättningen att trygga tillgången på arbetskraft. Och i slutändan handlar det ju om vår livsmedelsförsörjning — den viktigaste beredskap vi behöver i ett land. — Tack.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

15.24 Piritta Rantanen sd: Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen esityksen tarkoituksena on väliaikaisesti mahdollistaa maatalouden luopumistukeen oikeutettujen tuensaajien ansiotyössä käynti ja huoltovarmuuden turvaaminen poikkeusoloissa omalta osaltaan. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, ja se onkin erinomainen asia. Tarve tiloilla on jo kova, ja osaltaan tämä esitys varmasti myös estää pimeän työn määrää. Tällä esityksellä huoltovarmuutemme kannalta erittäin tärkeille maa- ja puutarhatiloille on aidosti mahdollista saada kotimaista, erittäin ammattitaitoista työvoimaa, ja niin kuin edustaja Kivirantakin aiemmin totesi, tämä työvoima on varmasti motivoitunutta tätä työtä tekemään.

En voi olla kommentoimatta MTK:n lausunnosta muutamaa kohtaa tätä lakiesitystä koskien, nimenomaisesti sitä, että monella maatilalla on jo tällä hetkellä kasvava huoli osaa-
van työvoiman saatavuudesta tulevan kesän kasvukauden tuomiin työtehtäviin, ja myös sitä, onko eläinten hyvinvoinnin turvaaminen kotieläintiloilla mahdollista epidemiatilanteen tuomissa työvoimaongelmissa. MTK ottaa lausunnossaan kantaa myös siihen, että käsiteltävänä oleva muutosesitys on yksi keino turvaamaan tämän kasvukauden töitä. Näitä luopumistuen saajia on esityksen mukaisesti noin 1 900 kappaletta, joista mahdollisesti tällä esityksellä työllistyisivät nuo aiemminkin mainitut 100—500 henkilöä. Se voi kuitenkin olla juuri sitä kriittistä osaamista ja tarvittavaa työvoimaa. On ymmärrettävää, että kaikki tuensaajat eivät enää työllisty, kun tuensaajien keski-ikä oli yli 61 vuotta.

Esitys on joka tapauksessa hyvä ja kannatettava, ja ehkä seuraava esitys koskeekin myös opiskelijoiden opintotuen vuosittaista tuloarajaa ja sen nostamista tai mahdollista poistamista, niin kuin täällä aiemmissakin puheenvuoroissa esiin otettiin.

Tämän kriisin jälkeen meidän on viimein päästävä siihen keskusteluun, jolla voimme ratkaista pitkällä aikavälillä maatalojen ja puutarha-alan, matalapalkka-alojen kiinnostavuuden tulevaisuudessa. Me tarvitsemme siihen laajaa keskustelua tuottaja- ja kuluttajahinnoista ja pitkän aikavälin maatalousstrategiaa. Niin kuin ministerikin mainitsi alussa, on erittäin tärkeää, että kotimaisesta ruoasta ja huoltovarmuudesta pidetään huolta, ja se on tässä kohtaa meidän tehtävämme.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän käytettävissä olevan ajan puitteissa vielä puheenvuorot sitä nyt pyytäneille edustajille Pylväs, Satonen, Tanus ja Kauma.

15.27 Juha Pylväs kesk: Arvoisa puhemies! Tämä luopumistukijärjestelmä viljelijöille on ollut erinomainen järjestelmä, jolla on saatu tänne Suomeen Euroopan nuorimmat maataloustuottajat, ja silloin, kun ruokahuollosta ja huoltovarmuudesta puhutaan, saamme olla kiitollisia siitä, että meillä on nuoria tuottajia, jotka ovat tätä ruokaa meille tuottamassa. Harmi vain, että tämä järjestelmä on loppunut 2018 — olisi toivonut tälle jatkoa tietenkin, että olisi saatu näitä sukupolvenvaihdoksia ja nuoria yrittäjiä maataloustuotantoon enemmänkin mukaan, millä tätä jatkuvuutta saadaan aikaiseksi.

On tietenkin tärkeää huomata, että tässä kausityöntekijäasiassa tämä hallituksen esitys on yksi osa semmoista isompaa pakettia, jolla tähän koronan aiheuttamaan ongelmaan ulkomaalaisten työntekijöitten saamisessa on vastattu, mutta tietenkin tämä kausityö on tärkeintä marja- ja puutarhatiloilla, joilla nämä käsiparit ulkomailta ovat olleet erittäin tärkeitä. Itse näkisin, että tällä hallituksen esityksellä vastataan enempi perusmaatalouden ongelmakenttään. Jos tarvitaan sairaustapauksien vuoksi semmoista erikoisosaamista, rajua ammattitaitoa, niin näistä luopumistuen piirissä olevista henkilöistä löytyy kyllä sitä ammat-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

titaitoa ja pitkäaikaista kokemusta, ja uskoisin, että tämä hallituksen esitys auttaa siihen huomattavasti enemmän kuin käsiparien tarjoamiseen marja- ja puutarhapuolelle. Sesonkitöihin perusmaatalouden puolelle onneksi löytyy urakointipalveluja tänä päivänä. Meillä on valtavan kattava järjestelmä, peltoviljelyyn erikoisosaajia, jotka sitten tarvittaessa pystyvät auttamaan, jos tällainen kriisi siellä tilalla tämän koronan myötä jollakin lailla kulminoituu.

Kysyisinkin ministeriltä vielä arvioita: onko näistä LUTUn piirissä olevista maataloudesta eläköityneistä yrittäjistä enemmän apua marja- ja puutarhatiloille, eli mikä on alueellinen vaikuttavuus, vai onko se siellä perusmaatalouden puolella? Meillä ovat kumminkin Suomessa aika lailla eriytyneet nämä marja- ja puutarhatilojen alueet verrattuna alueisiin, missä on sitten kotieläintaloutta hyvin voimakkaasti.

15.30 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kaikissa elämäntilanteissa ja ammateissa tulisi olla aina kannattavaa siirtyä työstä työhön. Tämä esitys ei ehkä ole ratkaisu koko ongelmaan mutta on suunnaltaan oikea ja, kuten useammat edustajat ovat täällä jo todenneet, yksi askel siihen, että voisimme turvata työvoiman maataloilla.

Käytännössä esityksen tarkoituksena on siis edistää luopumistuen saajien työpanosta ja osaamisen saamista entistä paremmin maatalouteen nyt myöskin poikkeusaikoina. Tärkeää tässä esityksessä on myöskin se, että tuetaan huoltovarmuuden toteutumista erityisesti maataloudessa ja puutarha-alalla, joissa alkutuotannon toteutuminen on kriittisen tärkeää.

Korona on tuottanut huolta muun muassa ruokateollisuuden keskittymässä Satakunnassa, Suomen ruoka-aitassa. Esimerkiksi Huittisissa, jossa tehdään perunatuotteita julkisen sektorin tarpeisiin, huolenaiheita on monia. Ensiksi tuli tietenkin huoli äkillisistä, yhtäkkiä tilausten keskeytyksistä, mutta nyt sitten jatkossa on huoli myöskin raaka-aineiden saatavuudesta. Ruokateollisuuden tarpeisiin — täytyy muistaa — meiltä maataloudesta iso osa tuotteista myöskin menee. Jos emme pysty ikään kuin turvaamaan sitä, niin ongelmat ovat sitten jatkossa esimerkiksi julkisella sektorilla myöskin raaka-ainepulana siellä ruoantuotannossa.

Tämä ruoan ketju on ehkä pitempi kuin se, mistä usein puhumme, mansikkatilalta tai suoraan pellolta kuluttajalle. Valtava määrä menee myöskin sinne ruokateollisuuteen ja sitten erilaisiin tarpeisiin, kouluihin, vanhainkoteihin, työpaikoille. Tältä osin meidän on tehtävä kaikki voitava, jotta sitten pystymme tänäkin kesänä ruokaa sieltä pellolta saamaan näihin tarpeisiin.

15.32 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä hallituksen esitys on kovasti kannatettava, ja kiitämme siitä, vaikka tämä ei tietenkään ratkaise ongelmaa, kun se koskettaa kuitenkin varsin pientä joukkoa. Mutta joka tapauksessa siellä on sitä osaavaa, kokenutta joukkoa, joka luopumistukea saa, ja näkisin, että on erittäin hyvä asia, että he voivat osallistua ja tuoda sitä osaamista ja kokemustaan ja saada siitä myös sitten tuloja eivätkä menettäisi ansiotaan eivätkä sitä luopumistukea.

Huoltovarmuus on erittäin tärkeä asia, ja ajattelen, että omavaraisuuteen myös maa- ja metsätalouden alalla, ruokahuollon alalla, pitäisi kaikin tavoin pyrkiä. Näkisin, että samoin kuin terveydenhuollossa ja sosiaalitoimissa pyrimme panostamaan kaikin tavoin siihen, että kaikki suomalaiset, tässä maassa asuvat kansalaiset, saavat tarvittavan sairaanhoidon, terveydenhuollon ja myös sosiaalihuollon, niin aivan samalla panoksella, yhtä inten-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

siivisesti pitäisi pyrkiä myös maatalouden osalta siihen, että meillä olisi omavaraisuus ruoantuotannon suhteen ja myös se elävä maaseutu meillä säilyisi myös tulevia vuosia ajatellen — eikä olisi vain omavaraisuus, vaan näkisin, että tässä on valtava mahdollisuus myös suureen ja suurenevaan vientiin jatkossa.

Mutta kysyisin ministeriltä, kun tässä on paljon keskusteltu siitä ja oltu huolissaan, että sitä osaavaa joukkoa ei mahdollisesti ulkomailta pääse siinä määrin kuin oltaisiin toivottu ja edelleen toivotaan: kun meillä on samanaikaisesti kuitenkin iso joukko Suomessa työttömiä tai opiskelijoita, jotka toivoisivat saavansa työpaikan ja myös ehkä sitä ensimmäistä kosketusta työelämään ja myös oppivansa siellä käytännön työssä, niin mitä toimia on tehty tai on tulossa, jotta mahdollisimman moni työtä tarvitseva suomalainen voisi tarttua myös näihin huoltovarmuuden kannalta kriittisiin maataloustöihin, ja mitä on tehty, jotta perehdytys ja oppiminen olisi mahdollisimman nopeaa ja tehokasta siellä maatiloilla, niin että ei julkisuudessa kuuluisi vain, että on kokeneita, hyviä ja tehokkaita työntekijöitä ulkomailta, joita odotetaan, vaan että meidän omat työntekijämme ja ne oppijat voisivat olla hyviä oppijoita ja tehokkaita työntekijöitä?

Edelleenkin kysyisin, niin kuin täällä on jo esitetty: voisiko ajatella, että myös tämän opintotuen vaikka väliaikaista tulorajojen poistoa voisi harkita ja ehkä nopeastikin toteuttaa? Kun meillähan opiskelijat ovat olleet viime kuukaudet etäopiskelussa — ja jatkuuko se missä määrin syksyllä ja pidempäänkin? — niin siellä olisi varmasti monia, jotka haluaisivat tarttua myös tämän alan töihin, ja ajattelen, että ehkä sellaista [Puhemies koputtaa] rohkaisuakin tähän suuntaan tarvittaisiin.

15.35 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Kyllähän se niin on, että sellainenkin kansanedustaja, jolla ei ole mitään kokemusta maataloudesta, ymmärtää, että me olemme suuren ongelman ääressä. Vain murto-osa henkilöistä, joita tarvitaan näihin töihin, on saatavilla. Tämä lakiesitys on erittäin hyvä. Sen tavoite on saada töihin sellaisia entisiä maatalouden harjoittajia, jolla on sitä erityisosaamista ryhtyä näihin töihin, ja kannustaa sitä juuri niin, että he eivät menettäisi sitä luopumistukea.

Tässä edustaja Tanus ja muutamat muutkin ovat ottaneet esiin myöskin muita ryhmiä, esimerkiksi opiskelijoita, jotka voisivat samalla tavalla tulla hyödynnetyiksi maatiloilla työpanoksensa kautta, mutta ongelmana ovat nämä tulorajat. Meillä ne tulorajat vuodessa ovat alle 12 000 euroa, ja jos sen yli menee, niin menettää sitten niitä opintotukia. Pitää muistaa, että muissa Pohjoismaissa — Ruotsi, Norja, Tanska — se luku on 18 000—19 000 vuodessa, ja me olemme kyllä tosi paljon jääneet jälkeen tästä.

Tietenkin pitää muistaa myöskin se, että eiväthän nämä opiskelijat nyt sillä tavalla mitään ammattilaisia ole, niin kuin nämä luopumistuen saajat, mutta kyllä heistä varmasti monet olisivat koulutettavissa niihin tehtäviin. Kyllä meistä varmaan moni muistaa sen ajan, kun ensimmäiset kesätyöt tehtiin mansikoita ja muita vastaavia luonnon antimia poimimalla. Tuskinpa se nykynuoriso nyt siitä niin kauaksi on tullut, etteivätkö hekin voisi näitä asioita oppia.

15.37 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Arvoisa puhemies! Kiitoksia hyvästä keskustelusta ja palautteesta, mitä teiltä tuli, ja myöskin niistä lukuisista ehdotuksista, joita teitte, hyvät edustajakollegat. Tartumme näihin kaikkiin. Kaikkia näitä tarkastellaan. Tilanne on sen verran kriittinen, että joka ainoa kivi pitää kääntää, niin kuin teistä joku täällä totesi, ja näin myöskin tehdään.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

On huomionarvoista myöskin se, käydyn keskustelunkin perusteella jälleen kerran, että poikkeusoloissa omavaraisuus, jota kautta meille syntyy huoltovarmuus, koetaan tärkeänä. Se ei synny itsestään, vaan se vaatii pitkäjänteistä työtä. Se vaatii työtä erityisesti silloin, kun eletään normaaliajassa, että me muistamme, että joskus voi myöskin käydä niin kuin nyt on käynyt — vaikkapa niin, että meillä ei kausityövoimaa ulkomailta saatu lainkaan. Meillä oli sellainenkin hetki tässä keväällä, että sieltä ei tullut ketään, ja se ei johtunut Suomesta, ei hallituksen päätöksistä eikä tästä maasta, vaan se johtui siitä, että sieltä ei päästetty lähtemään. Sen vuoksi tämä tilanne tarvitsee usean eri hallinnonalan yhteistyötä, niin kuin me olemme hallituksessa sitä tehneet ja niin kuin tässä keskustelussa erittäin hyvin tuli esille. Muutoin tämä asia ei ratkea, ja se vaatii myös sitä kansainvälistä vuoropuhelua, Euroopan unionin kesken olevaa vuoropuhelua, että olemme päässeet tilanteeseen, jossa nyt tällä hetkellä olemme, jolloin olemme jotakuinkin pystyneet saamaan ja varmistamaan sen työvoiman tarpeen, joka tiloilla on.

Se pitää muistaa aina, että riippuvuus kokonaan ulkomaisesta työvoimasta on reilusti alle 10 prosenttia, eli ei se meidän kokonaishuoltovarmuuden kannalta ole mitenkään valtava iso, mutta siellä on sellaisia kriittisiä kohtia, jotka saattavat meidän ruokalautasemme väriä muuttaa, jos ei sitä pystytä takaamaan. Tästä tässä on kysymys, ja sen vuoksi se on kriittistä, että me saamme niitä ulkomailta tulevia kokeneita työntekijöitä ja myöskin kotimaasta motivoituneita työntekijöitä tiloille töihin.

On aivan totta, että se epävarmuus tiloilla on ehkä se kaikkein pahin asia: saadaanko tulemaan vai eikö saada tulemaan työntekijöitä. Hallitus neuvottelee lähipäivinä tästä asiasta ja uusien ratkaisujen saamisesta, ja niihin palataan sitten, kun hallitus on tuon oman neuvottelunsa käynyt, ja sen jälkeen sitten tuo myöskin ratkeaa.

Puhemies! Viimeinen havainto: Kannattavuus, markkinoiden toiminta ovat keskeisiä, tietysti yhdessä harjoitetun tukipolitiikan kanssa. Meidän koko ruokajärjestelmämme, niin kuin täällä todettiin, on pitkä, siinä on paljon osia, [Puhemies koputtaa] ja siksi sen koko järjestelmän pitää toimia. Se kriittinen kohta on ollut pitkään, vuosikausia jo, maatalouden alkutuotannon heikko kannattavuustilanne, ja tämä heijastuu koko järjestelmään. Sen vuoksi sen korjaaminen on myöskin äärimmäisen tärkeää myös huoltovarmuuden kannalta. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista poikkeuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 78/2020 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.41 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koronavirusepidemia aiheuttaa tällä hetkellä sekä lomautuksia että työsuhteen päättymistä ja myöskin osittaista työllistymistä, kun lisätyön saanti on vaikeaa. Samaan aikaan meillä on myös avoimia työpaikkoja. Työpaikan sijainti ja se, missä lomautettu tai työtön asuu, eivät kuitenkaan aina kohtaa. Tästä voi olla kyse esimerkiksi maa- ja puutarhatilatalouden työpaikoissa.

Työttömyysturvalain keinoin, työttömyysturvajärjestelmän keinoin, tuetaan jo nyt sekä osa-aikatyön että keikkatyön vastaanottamista. Tämä keino on työttömyysetuuden sovitte- lu. Työttömyysturvajärjestelmällä tuetaan jo nyt alueellista liikkuvuutta työn perässä, ja tässä keino on liikkuvuusavustus, harmillisen huonosti tunnettu työn vastaanottamisen tu- ki.

Tämän lakiehdotuksen tarkoituksena on väliaikaisesti lisätä työllistymisen kannusteita huoltovarmuuden turvaamiseksi poikkeusoloissa maa- ja metsätalousministeriön toimi- alan kannalta kriittisissä tehtävissä, mutta myös laajemmin väliaikaisesti tukea työn vas- taanottamista ja tuen saajien taloudellista tilannetta covid-19-epidemian vaikutusten valli- tessa, kun siirrymme yhteiskunnassa avautumisen vaiheeseen.

Keinoja koskeva keskustelu on käyty yhdessä maa- ja metsätalousministeriön kanssa, ja työn taustana on maa- ja puutarhatilojen työvoiman tarve. Maatalous ei kuitenkaan ole yk- sin, kun työllistämistä tai lisätyöllistämistä pohditaan. Esimerkiksi ravitsemusliikelle tar- jottavaa tukea koskeva hallituksen esitys sisältää osa-aikatyön elementin. Tässä nyt käsi- teltävässä esityksessä tarkoitettujen väliaikaisten kannustimien koskevien poikkeusten so- veltaminen ei olekaan riippuvainen työnantajan toimialasta.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi 11.5. voimaan tullutta lakia väliaikaisista poik- keuksista työttömyysturvalakiin covid-19-epidemian vuoksi. Tähän uunituoreeseen lakiin ehdotetaan lisättäväksi kaksi uutta pykälää.

Työttömyysetuuden sovittelun suojaosaa esitetään väliaikaisesti korotettavaksi. Suo- jaosahan on se osuus ansioista, jota ei huomioida maksettaessa soviteltua työttömyysetuut- ta. Esityksen mukaan suojaosa nousisi 300 eurosta 500 euroon kuukaudessa. Itse laskukaa- vaa ei muutettaisi. Myös väliaikaisen poikkeuksen aikana puolet suojaosan ylittävästä bruttotulosta pienentää kuukaudelta maksettavaa täyttä työttömyysetuutta. Väliaikainen poikkeus koskisi osittain työllistyviä riippumatta siitä, millä alalla henkilö työllistyy, ja riippumatta siitä, onko hän palkansaaja vai yrittäjä.

Väliaikainen poikkeus koskisi myös niitä osittain työllistyviä, jotka ovat osa-aikatyössä jo ennen lain ehdotettua voimaantuloa. Tällä väliaikaisella poikkeuksella kannustetaan ja turvataan toimeentuloa tilanteessa, jossa lisätyön saamista vaikeuttaa vielä esimerkiksi se, miten palvelukysyntä virkoo, kun yhdessä avaamme yhteiskuntaa.

Työttömyysturvalaissa säädetyn liikkuvuusavustuksen osalta hallituksen esityksessä ehdotetaan väliaikaista poikkeusta, joka koskisi ehtoa siitä, millainen työmatkan kuluva keskimääräinen aika oikeuttaa liikkuvuusavustukseen, kun kyse on koko-aikatyöstä. Tätä edellytystä pudotettaisiin nyt ehtona olevasta yli kolmesta tunnista väliaikaisesti yli kah- teen tuntiin. Poikkeus yhdenmukaistaisi väliaikaisesti koko- ja osa-aikatyön työmatkan kuluvaa aikaa koskevan edellytyksen.

Arvoisa puhemies! Eduskunta ja hallitus ovat olleet molemmat huolissaan siitä, miten Kansaneläkelaitos ja työttömyyskassat selviävät työttömyysturvahakemusten käsittelystä,

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

kun erityisesti lomautettujen määrä on kasvanut nopeasti. On tärkeää, että toimeenpanijoiden työtä tuetaan. Tuki voi olla rahallista, toimeenpanoresurssia vahvistavaa tukea, ja tätä lisätukea sisältyikin vuoden 2020 toiseen lisätalousarvioon. Tarve viivyttyksettömään käsittelyyn on huomioitava myös, kun haemme sosiaaliturvasta ratkaisuja ihmisten toimeentuloon ja toisaalta myöskin työvoiman saatavuuteen.

Siksi tässäkin esityksessä on käytetty pohjana jo olemassa olevaa lainsäädäntöä. Hallituksen esityksessä ei ehdoteta työttömyysturvajärjestelmälle uusia elementtejä, vaan hyödynnetään olemassa olevaa. Muutokset eivät kohdennu tietyille, erikseen määritellyille aloille vaan koskevat kaikkia ammattialoja. Ei esitetä uusia ehtoja tai uusia tilanteita työttömyysturvan saantiin, vaan tehdään väliaikaisia poikkeuksia nykyisiin ehtoihin.

Arvoisa puhemies! Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian, ja voimassaolo päättyisi samaan aikaan kuin vastikään, 11.5., vahvistetun työttömyysturvan poikkeuksia sisältävän lain voimassaolo päättyisi.

15.46 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille esittelystä. On toki tärkeää, että me pystymme varmistamaan sen, että työttömien kohdalla kannustinloukut eivät ole se, joka estää tällä hetkellä ottamasta väliaikaista työtä vastaan. Niin kuin ministeri tuossa toi esille, erityisesti ja lähtökohtaisesti tässä on huoli maa- ja puutarhatilojen kausityöstä mutta toki myös sitten muustakin työstä. Uskon, että se, että tätä työttömyysetuuden suojaosaa korotetaan väliaikaisesti, on nimenomaan kannustava elementti.

Tässä on tärkeää huomata myöskin se, että tämä suojaosan korottaminen koskisi myös yritystoiminnan ansion sovittelua, ja se varmasti myös omalta osaltaan tukee sitten sivutoimisesti työllistyviä ja myöskin väliaikaisesti työmarkkinatukea saavia yrittäjiä. Voisin kuvitella, että myöskin tämä liikkuvuusavustus, vaikka tuo tuntimäärä nyt vain yhdellä tunnilla muuttuu, omalta osaltaan olisi sellainen, joka kannustaisi työttömänä olevia hakeutumaan myöskin väliaikaisiin ja määräaikaisiin, lyhytaikaisiin työsuhteisiin.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on hyvä kuitenkin huomauttaa siitä, että meidän suomalaisen sosiaaliturva- ja työttömyysturvajärjestelmämme nimenomaan nämä, voisiko sanoa, perusosat — työmarkkinatuki, peruspäiväraha ja sitten toisaalta niihin usein linkittyvä sosiaaliturva — ovat sen tyypisiä, että niitten yhteensovittaminen tässä sosiaaliturvauudistuksen yhteydessä on se, joka todennäköisesti sitten kaikkein parhaimmalla tavalla tulee ratkaisemaan näitä kannustinongelmia. Tällä hetkellä meillä on useimmiten se tilanne, että esimerkiksi asumistuen, sosiaaliturvan perustuen ja työttömyysturvan yhteensovittaminen aiheuttaa sellaisen niin sanotun Bermudan kolmion, että sieltä ihmisen on todella vaikea ponnistaa ulos, koska yhden etuuden korottaminen leikkaa toista, tai jos siihen tulee työtuloja lisää, niin se leikkaa enemmän näitä sosiaalietuuksia kuin mitä sitten tämä hankittu työtulo on. Tämä konkretisoituu erityisesti lyhytaikaisissa, määräaikaisissa työsuhteissa.

Siinä mielessä täytyy vain todeta, että tämä tällaisena määräaikaisena lainsäädäntönä on varmasti hyvä viedä eteenpäin, mutta sitten se varsinainen savotta koittaa siellä edessäpäin, kun lähdemme uudistamaan tätä sosiaaliturvalainsäädäntöä. — Kiitos.

15.49 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Esityksen tavoitteena on siis tukea paitsi maatalouden kausityön vastaanottamista ja liikkumista kausityön perässä, myös helpottaa muun työn vastaanottamista ja alueellista liikkuvuutta työn perässä. Ministeri kertoi, että esityksessä ehdotetaan, että työttömyysetuuden suojaosaa korotetaan väliaikaisesti nyky-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

sestä 300 eurosta 500 euroon kuukaudessa, ja muutoksella sanotaan helpotettavan osa-aikatyön ja lyhytkestoisen työn vastaanottamista erityisesti näillä maa- ja puutarhatiloilla mutta myös muualla. Lisäksi liikkuvuusavustusta maksettaisiin väliaikaisesti lyhyemmästäkin työmatkasta. Kyse on siis siitä, että näiden töiden vastaanottamisesta halutaan tehdä kannustavampaa.

Esityksen takana on kannatettava ajatus, ja työttömyysturvaetuuden suojaosan nostaminen väliaikaisesti tässä poikkeuksellisessa tilanteessa on hyvä asia. Perussuomalaisethan ovat jo aiemmin esittäneet, että maatiloille työhön menevän lomautetun tai työttömän pitäisi saada väliaikaisesti pitää koko etuus palkan päällä. Tämä olisi ollut hyvinkin kannustavaa. Ainakin silloin, kun me tätä esitimme, hallituksesta näytettiin tälle vihreää valoa, mutta en tiedä, mihin se on unohtunut.

Iso ”mutta” tämän esityksen kannalta on se, mihin edustaja Essayahkin tässä vähän viittasi, eli se, kannustaako tämä sitten varsinaisesti mihinkään. Vaikka tämä tulosuojan nousee, niin asumistuki laskee. Pelkän työttömyysetuuden suojaosan nostaminen voi pudottaa asumistukea, koska työttömyysturvan brutto nousee. Tämä ongelma on ymmärtääkseni tiedostettu hallituksessa, mutta siitä huolimatta nyt ei esitetä, että asumistuen suojarajaa nostettaisiin. Mutta jos ihmiset halutaan oikeasti saada ottamaan vastaan 15 tuntia töitä, niin täytyisi näitä molempia suojarajoja tietysti nostaa ja tarkastella. Niinpä valitettavasti epäilen, kannustaako tämä esitys tosiaan aidosti tällaisenaan ottamaan vastaan matalapalkkaista osa-aikatyötä.

En voi myöskään välttyä ihmettelemästä, miten vaikeaa sitten on kannustaa suomalaisia ja maassa jo vakiintuneesti olevia ihmisiä töihin verrattuna siihen, miten helppoa se tuntuu olevan turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien kohdalla. Juuri tänään hallintovaliokunnasta on saatu ulkomaalaislain muutos, jolla halutaan helpottaa turvapaikanhakijoiden työskentelyä maatiloilla. Kuten esityksestä ilmenee, niin hyöty tulee olemaan melko olematon, mutta tulipahan taas hallitukselta tehtyä. Nämä turvapaikanhakijat saavat palkan päälle ilmaisen asumisen, ilmaisen terveydenhuollon, ilmaisen ruoan ja valtavan koneiston, joka pitää kädestä ja auttaa eteenpäin. Suomalainen työntekijä jää matalapalkkaisessa osa-aikatyössä usein miinukselle. Mikäli te joskus yrittäisitte tarjota samanlaisia palveluita tai vähän enemmän porkkanaa suomalaisille työttömille ja työmarkkinoilta tiipahtaville ihmisille, niin voitaisiin sitten taas katsoa, kelpaako se työ suomalaisille.

15.52 Jussi Saramo vas: Arvoisa puhemies! Kyllä taas ihmetyttää, että voi löytyä tästä maasta ihmisiä, jotka ovat kateellisia turvapaikanhakijoille.

Mutta kun mennään tähän esitykseen, niin täytyy todeta, että virusepidemia on ajanut valtavan määrän suomalaisia pulaan. Esimerkiksi meillä Vantaalla työttömyysprosentti, kun lomautetut lasketaan mukaan, nousi hetkessä 8:sta yli 20:een. Toisaalta meillä on Suomessa myös avoimia työpaikkoja, mutta niiden sijainnissa, palkkauksessa, työajoissa, sopimusrakenteessa on ongelmia, joiden takia pulaan joutuneen ihmisen ei kannata ottaa riskiä tukien menetyksestä ja taloudellisen tilanteen heikkenemisestä entisestään.

Tämä käsitellyssä oleva esitys tukee ja kannustaa työn menettäneitä ja lomautettuja työllistymisessä ja parantaa taloudellisia mahdollisuuksia työllistyä tilanteessa, jossa yhteiskuntaa nyt aletaan avata. Lakiehdotuksen tarkoituksena on siis väliaikaisesti lisätä työllistymisen kannusteita huoltovarmuuden turvaamiseksi poikkeusoloissa esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön toimialan kannalta kriittisissä tehtävissä. Tämä esitys voi kuitenkin olla paljon tätä merkittävämpi.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Arvoisa puhemies! Täytyy jälleen lämpimästi kiittää ministeri Pekosta, joka ajoi koronatuksen harvinaisen vauhdikkaasti läpi. Sain olla mukana neuvottelemassa alkuperäistä 300 euron suojaosaa, jolloin jo todettiin heti, että se summa kaippaa tulevaisuudessa korotusta. Valitettavasti sen jälkeen viime eduskuntakaudella mitään ei asialle tapahtunut. Nyt taso alkaa olla riittävä. Vielä kun saataisiin asumistuki mukaan, jolloin järjestelmä olisi linjakkaampi ja siitä saataisiin kaikki tehot irti ihmisten mahdollisuuksien ja työllisyysasteenkin parantamiseen. Koska suojaosan nostosta hyötyvät vaikeuksissa olevien ihmisten lisäksi myös yritykset ja aivan koko yhteiskunta, voisi toivoa tästä salista löytyvän tahtoa tehdä siitä pysyvä, [Arto Satonen: Ei!] vaikka se joillekin tahoille on tietysti ideologisesti hankala — onhan se yhdenlainen iso askel kohti perustuloa.

Arvoisa puhemies! Olen todella tyytyväinen, että hallitus on tarttunut asiaan pragmaattisesti, nopeasti, ilman ideologisia jarruja. Etenkin näin kriisiaikana se on välttämätöntä.

15.55 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Tämäkin hallituksen esitys on syntynyt siltä pohjalta, että halutaan helpottaa maatalouden kausityövoiman käyttöä. Voi siinä olla muitakin ulottuvuuksia — kuitenkin väliaikainen ratkaisu. Jos tuo edellinen maatalouden luopumistuen ansiotulorajan väliaikaista poistamista koskeva esitys oli marginaalinen, niin kyllähän tämä on tietysti maatalouden kausityövoiman kannalta vielä marginaalisempi, mutta silti hyvä esitys, josta tietenkin pitää kiittää.

Tämä työttömyysetuuden sovittelun suojaosan korottaminen 300 eurosta 500 euroonhan siis tarkoittaa sitä, että tuota summaa ei huomioida maksettaessa soviteltua työttömyysetuutta. Sinänsä ihan oikeasuuntainen toimenpide varmaan ja mittaluokaltaan ehkä asianmukainen. Tietysti on hyvä myöskin tämä kokoaikatyön liikkuvuusavustuksen mahdollistaminen silloin, kun keskimääräinen päivittäinen työmatka on noin kaksi tuntia, kun nykyisin tuo raja on kolme tuntia. Näillä on oma merkityksensä.

Totta kai, jos puhutaan sitten näitten työttömyysetuuden saajien käyttämisestä maatalouden kausityöhön tai työmarkkinatukea nauttivien yrittäjien käyttämisestä maatalouden kausityöhön, niin siinä on käytännössä suuria ongelmia. Tässähän odotukset kohdistuvat lähinnä juuri näihin lomautettuihin ja työmarkkinatukea saaviin yrittäjiin, ja heidän voivat minä päivänä tahansa palata siihen alkuperäiseen, varsinaiseen työhönsä. Se on erittäin hankalaa myös kaikessa tässä kausityössä. Nyt poimintatyössä pitäisi olla varmuus siitä, että työntekijät siellä pelloilla pysyvät, ja tästä on jo kokemuksia. Sinänsä myönteinen asia, että lomautettu palaa töihinsä tai yrittäjä palaa yrittäjätoimintaansa, mutta silloin se viljelijä jää sitten ilman työvoimaa hyvin yhtäkkisesti, ja siinä mielessä tämä on hyvin hankala linja hoitaa tätä maatalouden kausityövoimaongelmaa.

Edelleen on tosiasia, että äkkiä pitäisi saada pois nämä lukumäärärajat EU- ja Eta-alueiden ulkopuolisen työvoiman käytöltä ja myöskin sujumaan sen vakiintuneen työvoiman saanti, joka nämä työt on aina pystynyt tekemään jo monet, monet vuodet.

15.58 Pasi Kivisaari kesk: Herra puhemies! Kiitos ministeri Pekoselle hyvän esityksen esittelystä.

Työmarkkinoilla vallitsee työllistymisen kannalta varsin haastava tilanne. Yhtäältä ihmisiä on jouduttu lomauttamaan tai irtisanomaan, toisaalta esimerkiksi huoltovarmuuden kannalta erittäin keskeiseen maatalouden toimintaan tarvitaan työntekijöitä, sekä kokoaikaisia että osa-aikaisia. Esitys ei kuitenkaan tietenkään rajoitu pelkästään yhteen alaan vaan palvelee laajemminkin, kuten ministeri Pekonen totesi.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Kotimaisen työvoiman osalta avainasemassa ovat ylipäättään työttömien työnhakijoiden hakeutuminen avoiimiin työpaikkoihin ja, totta kai, myös työnantajien palkkaamista koskevat joustot. Työnhakijat ja kausityön työpaikat on saatava kohtaamaan, siis löytämään toisensa luo. Vaikka työmarkkinoilla on levottomuutta ja epäselvyyttä tulevaisuudesta, monilla aloilla on edelleen voimakas työvoiman tarve. Paine kohdistuu vähintään nyt osa-aikatyöhön, jolloin palkkaamiseen ja työn vastaanottamiseen tehtävät huojennukset ovat hyvin perusteltuja. Koronavirus on aiheuttanut kotimaisen työttömyys- ja lomautusaallon, samoin ulkomaisen vierastyövoiman saatavuus on heikentynyt. Tarvitsemme siis sytykkeitä, joissa tarpeet kohtaavat, ja nyt niitä sytykkeitä on tarjolla.

Esityksellä siis kannustetaan ja joustavoitetaan työllistymistä. Jos, ja usein kun, työpaikka sijaitsee etäällä työttömän kotipaikasta, liikkuvuusavustuksen väliaikainen muuttaminen on järkevää. Liikkuvuusavustusta voitaisiin maksaa siis kokoaikatyöhön, jos henkilön päivittäiseen työhön liittyvän matkan kesto ylittää keskimäärin kaksi tuntia nykyisen kolmen tunnin sijasta.

Ja sitten, puhemies, esityksen pihvi. Kokoaikatyötä ei tietenkään ole aina mahdollista saada. Kaikenlaisen työn tekemisen pitäisi kuitenkin aina olla kannattavaa ja ihmisen hyvinvointia palvelevaa. Siksi kannusteita työn tekemiseen ja vastaanottamiseen pitää tehdä. Keinonahan, kuten täällä on todettu, on nyt siis työttömyysetuuden suojaosan korottaminen nykyisestä 300 eurosta 500 euroon kuukaudessa. Pidän tätä paitsi hyvänä kädenojenuksena ja tahdonilmauksena työvoimatarpeeseen myös [Puhemies koputtaa] houkuttimena työn vastaanottamiseen.

16.01 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Tätäkin ehdotusta on osaltaan perusteltu maatalouden kausityövoiman tarpeella, hyvä niin. Voi olla, että sinne vähän apua tästäkin tulee, vaikka tähän kieltämättä liittyvät ne haasteet, jotka edustaja Kiviranta tässä erinomaaisesti kertoi. On tietysti täysin luonnollista, että jos henkilö on menettänyt työnsä toiselta alalta ja sitten lähtee vähäksi aikaa maataloustöihin, niin jos hän saa takaisin oman entisen työpaikkansa, niin hän siihen myös palaa. Mutta siitä huolimatta tälle esitykselle on kyllä ihan perusteita.

Jos mennään ensin tähän liikkuvuusavustuksen puolelle, niin se on ihan järkevää. Meillä on iso haaste siinä, että työvoimaa on vaikea saada liikkumaan. Me olemme nähneet näissä isoissa irtisanomisissa muun muassa teollisten yritysten loppumisen osalta hyvin selkeästi, että ihmiset ovat hyvin radikaalejakin muuttamaan alaa — muistan, että kun aikoinaan Kemijärveltä Salcomp lopetettiin, sieltä moni lähti koulutukseen lähihoitajaksi ja sairaanhoitajaksi ja niin poispäin — eli hyvin radikaaliinkin alanvaihdokseen ollaan valmiita, muttei sen sijaan olla kovin halukkaita liikkumaan maan sisällä työn perässä silloin, kun se edellyttää muuttoa. Tämä on tietysti tavallaan ymmärrettävää, koska varsinkin niille, joilla on siellä perheet ja omakotitalot ja lasten harrastukset ja elämä, muuttaminen ei ole niin helppoa, mutta se luo kyllä aikamoisen haasteen taloudelle, kun on äärimmäisen vaikeaa saada uutta työtä syntymään aina sinne, mistä edellinen on loppunut. Mutta tämä liikkuvuuden edistäminen on ilman muuta kannatettavaa.

Sen sijaan, arvoisa puhemies, tästä suojaosasta: Nyt edustaja Saramo ehti jo lähteä, mutta kun hän tässä kyseli siitä, kun edellinen hallitus — tarkoittaen siis Sipilän hallitusta — ei tehnyt mitään tälle suojaosan korottamiselle, niin voisin kyllä edustaja Saramolle ja muillekin sanoa, että varmaan olisi tehty, jos se olisi pelkästään positiivinen asia, mutta valitettavasti se ei ole. Se, että suojaosaa nostetaan 300 eurosta 500 euroon, kyllä kannattaa osa-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

aikaisen työn tekemisessä ihan varmasti, mutta se myös tarkoittaa sitä, että kokoaikatyön ja osa-aikatyön välisen palkan ero pienenee koko ajan, jolloin siinä on myös negatiivinen kannustin toiseen suuntaan. Sen takia en kannata missään nimessä sitä, että pysyvästi nostettaisiin tämä suojaosa 300 eurosta 500 euroon. Se on ihan tarkoituksenmukainen harkinta ollut, että se on aikoinaan 300 euroon tehty. Voi olla, että joku indeksikorotus on tarpeen, mutta ei tällainen korotus. Mutta nyt kriisitilanteessa on eri asia, koska nythän on sinänsä tärkeää, että mahdollisimman moni suomalainen olisi osa-aikatöissä ja pysyisi sitä kautta kiinni yhteiskunnassa. Eli kannatan kyllä tätä hallituksen esitystä mutta en sitä, että tämä järjestelmä muutettaisiin pysyväksi.

16.04 Matias Marttinen kok: Herra puhemies! Kiitoksia ministerille asian esittelystä. Sinänsä on minusta oikeinkin hyvä asia, että hallitus on hakenut laaja-alaisesti näitä toimenpiteitä, miten työn vastaanottamisen kannusteita voidaan tässä poikkeuksellisessa tilanteessa lisätä, mutta en malta olla kommentoimatta täällä kollegoiden jo esille nostamia asioita.

Sinänsä minusta tämä työttömyysturvan ja asumistuen suojaosa on ollut toimiva ja tarpeellinen muutos, mikä on ollut sen viisi—kuusi vuotta voimassa, mutta se on ikään kuin luotu tähän meidän nykyisen kaltaiseen sosiaaliturvajärjestelmään. Niin pitkään, kun me emme tee sosiaaliturvaan laajempaa uudistusta, joka aidosti poistaa nämä kannustinloukut ja jossa käytännössä ihmiselle tulee aito kannustin aina ottaa sitä työtä vastaan, on se sitten lyhytaikaista tai pitempiaikaista, siirtyä ensin sinne osa-aikatyöhön tai sitten siitä suoraan kokoaikaiseen työhön, niin tällaiset elementit ovat tarpeellisia. Mutta tietenkään pysyvästi niitä ei pidä ottaa käyttöön.

Täällä esityksen vaikutusarvioinnissa tuodaan esille myös tämä kolikon kääntöpuoli ja todetaan, että mahdollisten myönteisten vaikutusten kääntöpuolena suojaosan korottaminen heikentää kannustimia siirtyä osa-aikatyöstä kokopäivätyöhön. Tietysti nähtäväksi jää, mitkä lopulta ovat tämän esityksen vaikutukset, mitä se tulee vaikuttamaan aidosti siihen, että ihmisten kannattaa työtä ottaa vastaan. Täällä edustaja Purra toi hyvin esille myös sen, että nyt tämä asumistuen suojaosan korotus on jätetty pois. Oikeastaan voisin kysyä ministeriltä: mikä perustelu on ollut tässä, että olette päätyneet esityksen laatimaan tältä osin?

Herra puhemies! Totean loppuun sen, että nämä määräaikaiset muutokset ovat toki nyt sitten varmasti perusteltuja. Vaikutukset tulemme näkemään myöhemmin. Mutta kyllähän tämä maa huutaa sitä, että tämä meidän nykyinen sosiaaliturvajärjestelmämme, joka ei kyllä monelta osin kannusta ihmisiä millään tapaa ottamaan työtä vastaan... Meillä on erittäin korkea rakenteellinen työttömyys Suomessa verrattuna ihan EU-tasoonkin. Minä en halua missään tapauksessa syyttää työttömiä, vaan siis kyllä pääosin syy on tämän järjestelmän ja kerta kaikkiaan siinä, että työttömän ihmisen ei monessa tilanteessa kannata sitä työtä ottaa vastaan.

Toisena kysymyksenä ministerille: miten tämä sotu-uudistuksen eteenpäinvienti sujuu? Myös hallituksen asettaman työllisyystavoitteen osalta on tärkeää nimenomaan se, että rakenteellista työttömyyttä saadaan painettua alaspäin, ja siellä nimenomaan sosiaaliturvaan ja työttömyysturvaan liittyvät kysymykset ovat isoja tekijöitä, joten mitä tälle uudistukselle kuuluu? Ja toivottavasti nyt seuraavien vuosien aikana myös saadaan siellä sitten jo tehtyä valmista.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Asian käsittelyyn varattu aika näyttää kulu-
van umpeen. — Ministeri Pekonen, olkaa hyvä.

16.07 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen: Arvoisa puhemies! Haluan
kiittää edustajia erittäin hyvästä ja rakentavasta keskustelusta.

Sosiaaliturvan uudistus selvästi nousee esiin myöskin tässä keskustelussa, ja sille todel-
lakin on tarvetta. Edustaja Marttinen kysyi, mitä sosiaaliturvauudistukselle kuuluu. Kai-
kesta huolimatta tänä keväänä huhtikuussa työ parlamentaarisessa ryhmässä on saatu
käyntiin, ja kuten edustaja, niin myöskin itse toivon, että sieltä nopeasti saadaan myöskin
jotain valmista ehkä esittelyyn. Toki työ on todella pitkäjänteistä, mutta jos saadaan pieniä
paloja pienin askelin.

Tässä keskustelun alkupuolella edustaja Essayah ja myöskin edustaja Marttinen toitte
hyvin esiin näitä kannustinkysymyksiä. Niihin on syytä perehtyä syvemmin myöskin sosi-
aaliturvan kokonaisuudistuksessa, kuten todettu, ja se työ on nyt sitten käynnissä. Tässä
ryhmässä nimenomaisesti parlamentaarisesti käydään läpi kaikkien puolueiden esiin nos-
tamia ongelmia, joita nyt tässäkin keskustelussa aika monta on nostettu esiin.

Edustaja Purra, kuten myös edustajat Saramo ja Marttinen nostivat esiin tämän asumis-
tuen suojaosuuden. Tätä ei lähdetty muuttamaan, koska Kansaneläkelaitoksen arvion mu-
kaan väliaikaisena muutoksena tämä olisi ollut toimeenpanon kannalta äärimmäisen haas-
teellinen. Tätä asiaa on kuitenkin syytä jatkossa tarkastella, mikäli esimerkiksi tässä sosi-
aaliturvauudistuksessa päädytään tekemään pysyviä muutoksia näihin suojaosiin.

Varmasti osa näistä muutoksista, jotka nyt on säädetty väliaikaisesti tämän epidemian
vuoksi, on sellaisia, joita voitaisiin harkita myöskin pysyviksi elementeiksi meidän sosiaa-
liturvaamme, ja siksi näiden muutosten vaikutuksia onkin syytä nyt erityisen tarkasti seu-
rata, koska siitä saamme myöskin sitten työkaluja tähän meidän käynnissä olevaan sosiaa-
liturvan uudistukseen. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään.
Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tul-
tua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.10.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 16.55.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa
keskeytetyn 5. asiakohdan käsittelyä. Keskustelu jatkuu.

16.55 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä kysymys on kahdesta
asiasta: työttömyysturvan suojaosan tilapäisestä nostosta ja liikkuvuusavustuksen perus-
teiden parantamisesta myöskin väliaikaisesti. Itse kannatan molempia asioita.

Työttömyysturvan suojaosahan asetettiin tammikuussa 2014, ja silloin jo pohdittiin,
millainen vaikutus tällä suojaosalla on henkilöiden motivaatioon ottaa vastaan työtä. Mer-
kittävää vaikutusta sillä ei varmaankaan ole ollut, mutta tietenkin työttömyyden pitkittyes-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

sä voi olla, että ihminen ikään kuin vieraantuu työelämästä eikä välttämättä enää sitten lähdä hakemaan töitä, jos tuntuu siltä, että saman rahan saa mitään tekemättäkin. Mutta tämän suojaosan tarkoituksena oli alun alkaen vaikuttaa sillä tavalla, että nimenomaan työtä kannattaisi ottaa silloinkin, kun kyse on pienistä töistä tai hyvin lyhytaikaisista töistä. Sen ajatus on se, että kun se suojaosuus oli 300 euroa, niin vasta ylittävä määrä vaikuttaa työttömyysetuuden määrään, jolloin 50 prosenttia bruttotulosta pienentää maksettavaa etuutta. Nyt tässä esityksessä esitetään, että tämä 300 euroa nostettaisiin tilapäisesti 500 euroon. Tämän on arvioitu lisäävän työttömyysturvamenoja 25 miljoonaa euroa. Nyt jos katsotaan tämän päivän työttömyyslukuja, niin meillä on lomautettuna kokoaikaisesti melkein 162 000 ihmistä ja yt-neuvotteluilmoituksia on tullut koskien yli puolta miljoonaa työntekijää, eli me puhumme suuresta joukosta ihmisiä, johon tämä uudistus voi vaikuttaa.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä tuoda esiin sen, että jo muutama vuosi sitten teetin eduskunnan tietopalvelussa laskelman siitä, että mitä jos tätä suojaosaa nostettaisiin 300:sta 500 euroon. Tein sen myös sillä tavalla, että se nostettaisiin ikään kuin lineaarisesti riippuen siitä, mikä on ollut henkilön ansiotulon taso ennen työttömäksi jäämistä, koska tuo suojaosa 300 euroa voi merkitä 1 500 euroa saaneelle erilaista summaa kuin vaikkapa 3 500 euroa saaneelle. Eli pitäisikö sen suojaosuuden olla jollain tapaa riippuvainen aiemmasta palkkatasosta — se on yksi asia, jota toivoisin, että sosiaali- ja terveysministeriössä pohdittaisiin.

Olen sitä mieltä, että sitten kun tämä kausi on ohi, tämä väliaikainen kokeilu [Puhemies koputtaa] on ohi, niin otettaisiin opiksi siitä, mitä tästä kaudesta on nyt saatu ja [Puhemies koputtaa] pohdittaisiin näitä erilaisia malleja, joilla tätä suojaosaa voitaisiin nostaa jatkossa ehkä pysyvästikin.

16.58 Seppo Eskelinen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos ministeriölle valmistelusta. Tämä on tärkeä työkalu tähän työllisyystilanteeseen ja erityisesti kausityövoiman osalta. Kiitos myös, että laajasti työmarkkinajärjestöjä on kuultu tässä valmistelussa.

Tänäänhan tulivat uudet työttömyysluvut. Luvut ovat tietysti synkkiä, ja näitä työkaluja tässä tilanteessa tarvitaan, mutta kyllähän tämä huhtikuun lukujen tuplaantuminen täysin näistä koronarajoitteista johtuu, ja se on aivan ymmärrettävissä. Positiivistahan siellä on se, että vaikka työllisyysluvut ovat synkkiä, niin kuluttajien ja yritysten luottamus toukuussa näyttää selvästi pilkahduksia paremmasta. Kyllä näillä kaikilla hallituksen toimenpiteillä, niin yrityspaketeilla kuin sitten näillä työllistämistoimenpiteillä, tähän ilmapiiriin parantamiseen on selvä vaikutus. Mikä positiivista, niin myös kuluttajien luottamusindikaattori on viime viikkoina kääntynyt huomattavasti parempaan suuntaan, ja juuri tällä tulevaisuudenuskon parantamisella me tämän kriisin selätämme.

No, nyt käsittelyssä oleva työttömyysetuuden sovittelun suojaosan väliaikainen korotus tukee erityisesti osa-aikatyötä ja lyhytkestoisen työn vastaanottamista. Miksi tämä on tärkeää just osa-aikatyön osalta? Sovittelun ansioturvan saajista 69 prosenttia on osa-aikatyöntekijöitä, 69 prosenttia, ja minusta tämä on hyvä täsmäase erityisesti siihen.

Tärkeää on myös tämä liikkuvuusavustuksen päivittäminen, voisi sanoa, sieltä kolmesta kahteen tuntiin. Sinänsähän tämä liikkuvuusavustus ei ole työkaluna ollut sitä, mihin se aikoinaan tarkoitettiin, ja ihan ymmärrettävistä syistä, mutta ehkä tämä esitys nyt sitten voi nostaa pikkuisen sen profiilia ja nostaa ainakin keskusteluun, ja se on varmaan tämän kausityövoiman osalta ihan hyvä työkalu.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Uskon, että näillä työkaluilla nyt tuetaan tätä kausityövoimaa ja laajemminkin työn vastaanottamista erityisesti marjatilojen ja maatalouden puolella mutta myös muutenkin. Kaikki lisätyökalut, mitkä työllisyyden parantamiseksi ovat tarpeen, ovat kyllä nyt tässä tilanteessa tuiki tärkeitä.

17.01 Kristiina Salonen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille tästä hyvästä esityksestä.

Edustaja Eskelinen nosti esille liikkuvuusavustuksen, ja ministeri itsekin puheenvuorossaan totesi, että tietoisuus siitä on ollut aika heikkoa. Onko, ministeri, teillä ajatuksia siitä, miten tätä tietoisuutta nyt voitaisiin lisätä, jotta ihmiset myöskin löytäisivät sinne arkeen ja työn vastaanottamiseksi tietoisuuden tästä liikkuvuusavustuksesta? Voimme tehdä täällä kyllä muutoksia, mutta se, miten ne sitten käytännössä lähtevät elämään, riippuu esimerkiksi tämän tietoisuuden lisäämisestä, ja haluaisin kuulla ministeriltä, mitä ajatuksia teillä ministeriössä on sen osalta.

Mitä sitten tulee itse tähän esitykseen suojaosan korotuksesta, niin mielestäni korotus on merkittävä yksilön kannalta. Muistan aikoinaan, että kun nimenomaan suojaosuus lähti tulemaan lainsäädäntöön, niin oli paljon niitä tilanteita, joissa esimerkiksi vaikka osa-aikainen postin jakaminen heikensi henkilön taloustilannetta. Sitä kautta tietenkään ei oikeastaan ole edes kysymys siitä, että ihminen ei haluaisi vastaanottaa sitä työtä, vaan taloudellisesti yksinkertaisesti ei siihen ollut valmiutta, ja sen takia suojaosuuden tuleminen aikoinaan oli merkittävä asia. Mutta ajattelen aivan samanlaisesti kuin, taisi olla edustaja Kauma, joka nosti esille sitä, että tämän myötä kun suojaosuutta nyt vielä korotetaan, niin varmasti olisi tarpeen tutkiskella, mikä vaikutus sillä käytännössä on ihmisten arkeen ja työn vastaanottamiseen. Kaikki toimet, joilla työn vastaanottamista voidaan lisätä ja helpottaa, ovat tervetulleita.

Sen verran tässä aikaisemmassa keskustelussa on kyllä korjattavaa, että itse asiassa uusimpien analyysien mukaan porkkana tai keppi ei olisi se ratkaiseva asia työttömyydestä työhön pääsyssä, vaan ensisijaisesti tuki ja apu. Ja niin tässäkin: vaikka nostamme suojaosuutta, tärkeää on, että myöskin työttömät saavat sen tuen ja avun, mitä kautta he sitten voivat löytää sinne työn syrjään kiinni. Tämä asia pitäisi myös nivoa yhteen tällaisen korotuksen yhteydessä.

Mutta vielä lopuksi kysyisin ministeriltä: Miten tämä suhteutuu nyt muihin etuuksiin, esimerkiksi toimeentulotukeen? Jätetäänkö tämä korotettu suojaosuus huomioimatta toimeentulotuessa? Asumistuesta täällä onkin jo puhuttu, mutta miten on toimeentulotuen osalta?

17.04 Mai Kivelä vas: Arvoisa puhemies! Myös minä haluan tässä kehua, että hieno esitys, ja kiittää ministeri Pekosta siitä, että tämä nyt tuodaan eduskuntaan.

Koronan takia tosiaan tämä työttömäksi joutuneiden ja lomautettujen tilanne on akuutti. Tänään uutisoitiin Uudeltamaalta, että työttömien työnhakijoiden määrä on tässä huhtikuussa lähes 80 000 ihmistä enemmän kuin vuosi sitten eli kasvua on yli 100 prosenttia, ja lomautettujen osalta nyt huhtikuussa verrattuna vuoden takaiseen yli 3 400 prosenttia enemmän. Ja sitten toisaalta, niin kuin kuultiin esittelyssä, on myös niin, että näitä avoimia työpaikkojakin on.

Mihin tällä sitten pyritään? Itse ymmärrän niin, että tällä nyt nimenomaan pyritään tukemaan ja kannustamaan niitä ihmisiä, jotka ovat työnsä menettäneet tai ovat lomautettui-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

na, pyritään auttamaan siinä työllistymisessä ja parantamaan niitä taloudellisia mahdollisuuksia työllistyä eli lisäämään työllistymisen kannusteita. Ja kuten täällä todettiin, niin tässä tilanteessahan tämä on aivan äärimmäisen tärkeää.

No, sitten tähän suojaosaan, joka siis käytännössä tarkoittaa sitä rahasummaa, jonka työn saa ansaita ilman, että se vaikuttaa työttömyyspäivärahaan. Sitä tässä nyt siis esitetään nostettavaksi 300 eurosta 500 euroon. Itse olen sitä mieltä, että tämä on hyvä asia, ja tämän on ollut vasemmistoliiton esitys jo aiemminkin. Olen nähnyt, että tätä on nostettu esille jo aiemmin. Tämänkin parantaa tosiaan sitä työttömyysturvaa saavien asemaa ja helpottaa työn vastaanottamista. Nythän tässä toki kyse on väliaikaisesta nostosta. Itse ajattelen, että se voisi olla vaikka pysyväkin nosto, että meillä olisi korkeampi tämä suojaosa, jonka saa ansaita, mutta totta kai se on väliaikaisenakin hyvä uudistus.

Sitten tuli esille tämä sosiaaliturvan kokonaisuudistus, ja aivan niin, sehän meillä tässä tosiaan on edessä, ja toivottavasti siinäkin sitten osaltaan liikutaan tällaiseen suuntaan, mitä täällä on kuvattu: pois sanktioista ja rankaisemisesta ja kyykyttämisestä ja kannustinloukoista siihen suuntaan, että annetaan sitä apua ja tukea ja kannusteita — tällainen positiivinen ihmiskuva, mihin ainakin itse uskon. Mutta kuten ministeri hyvin totesi vastauspuheenvuorossa, [Puhemies koputtaa] niin tästä saadaan nyt sitä hyvää tietoa myös sitä työtä varten.

17.07 Anu Vehviläinen kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin totean sen, että tähän liittyy tietysti nyt koronaan ja on tilapäinen muutos ja on sinne lokakuun loppuun asti voimassa. Se tietysti kertoo myös siitä, että tätä ei ole tehty normaalin valmistelun mukaisesti — ei ole ollut lausuntokierroksia, vaan tämä on pikaisesti tänne tuotu. Ja edustan myös sitä kantaa tietysti, että se lainsäädäntö, mitä tehdään koronan myötä, ei voi olla toistaiseksi voimassa olevaa tai pysyvää, vaan sen pitää olla väliaikaista.

Tästä kiireellisyydestä: Haluan sen tässä nyt todeta, kun meillä on useamman kuukauden ajan ollut kiireellisiä esityksiä, että kyllä tässä talossa ja valiokuntatyössä alkaa tämä kiire myös tuntua. On harmillista, että edustajat kokevat, että ei ehdi välttämättä perehtyä riittävällä tavalla näihin asioihin, jotka eivät sinänsä ole ihan yksinkertaisia, mutta totta kai halutaan viedä niitä myös eteenpäin ja ymmärretään tämä tarve kaiken kaikkiaan.

Sen haluan todeta ensinnäkin tästä suojaosan nostosta, että tässähän taustalla on erityisesti tämä maatalouden kausityövoima-asia. Tietystikään tällainen muutos ei voi olla toimialariippuvainen, sen pitää sitten koskea kaikkia työttömiä, ja se on minusta kaikella tavalla aivan oikein. Tämä muutoshan on myös yrittäjille mahdollista toisin kuin tuo liikkuvuusavustus.

Täällä äsken muisteltiin jo sitä, mistä lähtien on ollut tämä suojaosan korotus, tämä 300 euroa. Vuosi taisi olla tosiaan 2014, mutta muistaakseni kertaakaan ei ole suojaosaa korotettu. Se on ollut sen saman verran, mitä silloin aikanaan säädettiin, ja varmasti on aiheellista katsoa tässä tilanteessa, vuonna 2020 — ja kun tässä on tämä väliaikainen muutos kysymyksessä — että tähän tehdään myös tämä korotus. Sitä toki itse pohtii, mitä vaikutuksia tällä on työmarkkinoihin. Ei saa olla niin, että tämä työttömyysturvan ja suojaosan yhteys estäisi ottamasta vastaan kokoaikaista työtä.

Samalla tavalla mietin myös tätä sosiaaliturvuudistusta. Se työhän on lähdössä käyntiin, ja kiitos siitä, että saan olla siinä työssä mukana. Ajattelen niin, että kun komitealla on seitsemän vuoden aika, niin sen pitäisi pystyä olemaan ratkomassa myös koronan jälkeisiä, koronasta johtuvia ongelmia ja sillä tavalla ehkä myös tukemaan hallituksenkin työtä,

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

vaikka se ei ole hallituksesta riippuvainen vaan on parlamentaarinen komitea. Yksi asia, jossa se erityisen tärkeätä olisi, on nimenomaan tämän sosiaaliturvan ja palkkatyön yhteensovittaminen, niin että mahdollisimman monen ihmisen pystyisi saamaan työn syrjään kiinni tässä koronakriisin aikana ja varsinkin sen jälkeen.

17.10 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Kiitos hallitukselle tästä kannatettavasta esityksestä. Todella lämpimästi kannatan näitä muutoksia työttömyysturvalakiin, ja erityisen tarpeellisenä pidän suojaosuuden nostamista. Työttömyysetuuden suojaosaa korotetaisiin tosiaan väliaikaisesti nykyisestä 300 eurosta 500 euroon kuukaudessa, ja tärkeänä tarkoituksena on parantaa työttömien taloudellista turvaa osa-aikatyössä tai lyhytkestoisessa työssä sellaisessa tilanteessa, jossa kokoaikatyötä ei ole vielä tarjolla.

Itse luotan siihen, että suojaosan nostaminen vahvistaa työnteon kannustimia, ja kun tämä akuutti vaihe on ohi, niin yhdyn niihin puheenvuoroihin täällä, joissa korostettiin sitä, että niitä kokemuksia on syytä kerätä ja arvioida sitä, olisiko tätä suojaosuutta tarpeen nostaa pysyvästi. Itse pohdin myös sitä, mitä edustaja Vehviläinen tuossa nosti esille, mitkä ovat vaikutukset sitten kannustimiin ottaa vastaan kokopäivätyötä. Myöskin tätä on tosiaan tärkeää arvioida. Se, että kausityövoiman saatavuudessa on ollut Suomessa näin vakavia ongelmia tämän koronakriisin johdosta, on osoitus siitä, että työnteon kannustimet eivät ole Suomessa kohdillaan. Kyllähän tämä viestii siitä, että tätä sosiaaliturvauudistusta täytyy viedä kunnianhimoisella aikataululla eteenpäin, ja toivonkin, että hallitus sitä siitä alkuperäisestä aikataulusta edelleen nopeuttaisi, jotta saamme Suomessa sosiaaliturvan, työttömyysturvan laajemminkin sellaiseen kuntoon, että työtä kannattaa joka tilanteessa ottaa vastaan, ahkeruus aina kannattaa.

Nyt kun ministeri on paikalla, niin haluan lisäksi nostaa esille yhden työttömyysturvaan liittyvän vakavan ongelman, joka myös mediassa on noussut esille. Kysyin tätä, ministeri, teiltä myös Twitterissä. Helsingin Sanomat kertoi muusikosta, joka on elättänyt itsensä kaksikymmentä vuotta omalla työllään keikoilla, ja hän on maksanut kymmenen vuotta työttömyyskassan jäsenyyttä. Kaikki työt, mitä hän on tehnyt kahdenkymmenen vuoden aikana, hän on tehnyt palkansaajana verokortilla. Tällä muusikolla ei ole Y-tunnusta eikä mitään muutakaan yritysmuotoista toimintaa, ja hänen ansiosidonnaisensa on eväty sillä perusteella, että hän oli hakemuksessaan kertonut, että hän toisinaan säveltää. Tässä tilanteessahan ei ole mitään järkeä. Tiedustelenkin teiltä, ministeri: eikö muusikoiden ja muiden esiintyjien työttömyysturva pitäisi pistää tältä osin nyt kiireesti kuntoon, kun otetaan huomioon, että koronakriisi on erittäin vahvasti koskettanut juurikin muusikoita ja muita esiintyviä taiteilijoita? Täytyy olla niin, että jos on palkansaajana työnsä tehnyt, työttömyyskassan jäsenyyden maksanut eikä ole yritysmuotoista toimintaa, niin silloin työttömyysturva myöskin toimii.

17.13 Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille keskustelusta. Keskustelu jatkui yhtä rakentavana kuin ensimmäiselläkin puolella, ja hyvin myöskin tässä keskustelussa nousivat nämä sosiaaliturvan ongelmakohdat ja monet pulmakohdat esiin, joita tuossa ensimmäisenkin osion aikana läpikäyntiin.

Sosiaaliturvakomitean aikataulusta todettakoon edustaja Vestmanille tässä heti, että vaikka me olemme nyt aikatauluttaneet sen komiteatyöskentelyn kahdeksaksi vuodeksi — kahden vaalikauden, hallituskauden, ajalle — niin se ei kuitenkaan tarkoita sitä, että koko työn tarvitsisi olla valmista, kun sieltä jotain tuodaan ulos. Ja kuten tässä edustaja Vehvi-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

läinen hyvin totesikin esimerkiksi tästä sosiaaliturvan ja palkkatyön yhteensovittamisesta, niin se on yksi niistä tärkeistä asioista, jonka itse toivoisin saatavan sieltä nopeasti myöskin etenemään, mutta kuten todettua, työ on parlamentaarista eikä niinkään minun käsissäni.

Edustaja Kauma nosti tuossa omassa puheenvuorossaan voimakkaasti esiin myöskin vaikutusten arvioinnin näitten väliaikaisten toimien osalta, ja myöskin edustaja Salonen kiinnitti tähän huomiota — ja itse asiassa varmasti te kaikki. Se on äärimmäisen tärkeää, ja sen takia me nimenomaan haluamme perehtyä näihin vaikutuksiin erityisellä tarkkuudella, seurata niitä, seurata niitä myöskin työmarkkinoiden näkökulmasta, sekä niitä hyviä että huonoja vaikutuksia, jotta me voimme sitten näitä kokemuksia hyödyntää siinä sosiaaliturvan uudistamisen komiteatyössä. Sitä kautta saadaan myöskin tämmöistä konkreettista kokemusta — näitä asioita on kuitenkin esitetty täällä salissa useammin, mutta nyt päästään niitä väliaikaisesti myöskin kokeilemaan. Ja varmasti myöskin tämä edustaja Kauman esiin nostama suojaosan tuloriippuvuus, se, että se voisi olla jotenkin tuloista riippuvainen, on hyvä esimerkki siitä, että tätä asiaa voitaisiin siellä käsitellä.

Edustajat Eskelinen ja Salonen kiinnittivät huomiota tähän liikkuvuusavustukseen, ja se todella on erittäin huonosti tunnettu työn vastaanottamisen tuki, ja en tiedä, miten tästä nyt konkreettisesti lähtisin ikään kuin kertomaan ihmisille. Meidän täytyy varmasti tehdä sosiaali- ja terveysministeriössä työ- ja elinkeinoministeriön ja myöskin työvoimahallinnon kanssa siinä yhteistyötä, jotta me saamme tämän avustuksen tunnetuksi. Toivon, että myöskin tämä julkinen keskustelu ja tämä pieni muutos nyt tähän avustukseen toisivat jotenkin tunnettuutta tälle tukimuodolle, jotta tästä voitaisiin sitten myöskin tiedottaa työttömille henkilöille.

Edustaja Saloselle vastaan vielä tuohon toimeentulotukiasiaan, että tämä suojaosan korotus ei välttämättä nyt valitettavasti tuo vastaavaa hyötyä toimeentulotuen saajille, ja tästä syystä onkin äärimmäisen tärkeää, että hallitus on sitoutunut uudistamaan toimeentulotukea tällä kaudella ministeri Kiurun johdolla. Ja myöskin se, että toimeentulotukiriippuvuuden vähentäminen on yksi meidän sosiaaliturvan kokonaisuudistuksemme tavoitteista, on tärkeää.

Puhemies! Ihan lopuksi vastaan vielä edustaja Vestmanille kysymykseen tästä muusi-kosta, Helsingin Sanomien jutusta, jonka itsekin luin. Totean, että tähän asiaan — luin tämän jutun — on perehdyttävä. On juuri näin kuin totesitte, että jos ihminen kuuluu työttömyyskassaan, on sinne maksanut eikä harjoita yritystoimintaa, niin hänen pitäisi olla oikeutettu työttömyysturvaan. Perehdyn tähän asiaan. [Heikki Vestman: Kiitos!]

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 64/2020 vp

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskustelua varten varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.10 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! EU:n puhtaan energian paketin sisältämä uusi lainsäädäntö tuli voimaan kesällä 2019. Lainsäädäntöpakettiin sisältyvät muun muassa sähkön sisämarkkinoita koskeva asetus, EU:n energia-alan sääntelyviranomaisten yhteistyövirastoa koskeva asetus sekä sähköalan riskeihin varautumista koskeva asetus. Sähkön sisämarkkinoita koskevaa asetusta sovelletaan 1. päivästä tammikuuta 2020. Sähköalan riskeihin varautumista koskevan asetuksen mukaan jäsenvaltioitten on tullut nimetä asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomaisen viimeistään 5. päivänä tammikuuta 2020.

Hallituksen esitys sisältää ensimmäisen osan niistä muutoksista, joita puhtaan energian paketin lainsäädännöstä aiheutuu kansalliseen energiamarkkinalainsäädäntöömme. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia ja Energiavirastosta annettua lakia. Nyt ehdotetuilla kansallisilla täytäntöönpanotoimilla on kiire, koska asetuksen velvoitteet ovat tulleet voimaan vuoden alusta. Syksyllä hallitus antaa vielä esityksen, joka koskee uuden sähkömarkkinadirektiivin täytäntöönpanoa.

Hallituksen esityksen keskeinen muutos on sähköalan riskeihin varautumista koskevan asetuksen mukaisen toimivaltaisen viranomaisen nimeäminen. Toimivaltaiseksi viranomaiseksi nimettäisiin Energiavirasto. Energiavirasto hoitaa jo nykyisin sähkön riittävyyden ja toimintavarmuuden varmistamiseen tähtäviä kansallisia viranomaistehtäviä.

Asetus sähköalan riskeihin varautumisesta vahvistaa säännöt jäsenvaltioiden yhteistyöstä sähkökriisien eli sähkön riittävyysongelmien ja suurhäiriöiden ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi. Asetuksella luodaan toimintatavat sähkön toimitusvarmuuteen kohdistuvien riskien arviointiin yhteisiin eurooppalaisiin menetelmiin perustuen. Asetuksen perusteella jäsenvaltioiden on määriteltävä alueelliset ja kansalliset sähkökriisiskenaariot sekä laadittava niitten pohjalta riskivaraumissuunnitelmat. Riskivaraumissuunnitelmissa on esitettävä toimenpiteet, joita suunnitellaan asetuksen mukaisten sähkökriisien ehkäisemiseksi, niihin varautumiseksi ja lieventämiseksi. Asetus edellyttää jäsenvaltioita toimimaan yhteistyössä sähkökriisien ehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi. Jäsenvaltioiden on tarjottava apua alueellisilla ja kahdenvälisillä toimenpiteillä sähkön toimittamiseksi jäsenvaltioille, joilla on sähkökriisi. Jäsenvaltioiden on sovittava tarvittavista teknisistä, oikeudellisista ja rahoitusta koskevista järjestelyistä kriisitilanteissa esimerkiksi avunannosta maksettavan kohtuullisen korvauksen osalta.

Sähkön sisämarkkinoita koskeva asetus vahvistaa peruseriaatteet hyvin toimiville, yhdennetylle sähkömarkkinoille ja vahvistaa säännöt rajat ylittävää sähkökauppaa varten sekä helpottaa hyvin toimivien ja avointen tukkumarkkinoitten syntymistä.

Arvoisa puhemies! Sähkön sisämarkkinasääntöjen tehokkaan toimeenpanon varmistamiseksi jäsenvaltioiden on säädettävä verkkosääntöjen ja suuntaviivojen rikkomiseen so-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

vellettävistä seuraamuksista. Uuden asetuksen säännöksissä yksilöidään vanhasta asetuksesta poiketen tarkasti ne EU-lainsäädännön kohdat, joiden rikkomisen varalta jäsenvaltioiden on säädettävä seuraamuksia. Vastaavasti uudesta sähkömarkkinadirektiivistä on poistettu säännöksiä, joita koskeviin rikkomuksiin katsottiin liittyvän jäsenvaltioiden velvoite säätää seuraamuksia. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 16 §:n seuraamuksia koskevia säännöksiä on tältä osin tarpeen tarkistaa vastaamaan uutta EU-lainsäädäntöä. Asetuksen ja direktiivin seuraamuksia koskevien säännösten tarkentuminen mahdollistaa EU:n sähkömarkkinalainsäädäntöön pohjautuvien seuraamusten nykyiseen verrattuna tarkemman kohdentamisen ja myös osittaisen rajaamisen. Muutoksella ei arvioida kuitenkaan olevan merkittäviä käytännön vaikutuksia, sillä vuodesta 2013 voimassa olleita vanhan lain mukaisia seuraamussäädöksiä ei ole sovellettu Suomessa kertaa-

kaan. Muilta osin hallituksen esityksen sisältämät muutokset ovat lainsäädäntöteknisiä, kuten säädösviittausten täsmentämistä vastaamaan uutta EU-lainsäädäntöä. Esitykseen sisältyvät lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

16.15 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys sähkömarkkinalainsäädännön muuttamisesta on tosiaan pitkälti tekninen. Valitettavasti tämä lakiesitys on siinä mielessä puutteellinen, että kaikkein oleellisimmat ja kiireellisimmät ongelmat on jätetty tulevaisuudessa ratkottaviksi. Erityisesti kohtuuttomiksi nousseisiin ja edelleen kasvaaviin sähkönsiirtohintoihin tulee puuttua. Viimeisen kymmenen vuoden aikana siirtohinnat ovat keskimäärin tuplaantuneet. Ihmisten turhautumista tähän tilanteeseen lisää se, että toisin kuin sähköenergian osuutta, sähkönsiirtoa ei voi kilpailuttaa, koska sähköverkko on luonnostaan monopoli. Sähkö on myös välttämättömyyshyödyke; täällä Suomessa ihmiset eivät voi valita olla käyttämättä sähköä.

Siirtohintojen nousu johtuu kahdesta asiasta: ensinnäkin sähköverkon rakentamisesta, uusista säävarmuusvaatimuksista, jotka astuivat 2013 voimaan, sekä verkkoyhtiöille sallitusta tuotosta, joka on viime vuosina noussut. Kumpaankin kokonaisuuteen — siis sähköverkon rakentamiseen mahdollisimman kustannustehokkaasti ja toisaalta verkkoyhtiöiden tuottoihin — pitää puuttua. Ihmisten rahastamista sähköverkkomonopolilla ei pidä hyväksyä varsinkaan nyt keskellä talouskriisiä, kun ihmisten toimeentulo ja yritysten tulevaisuus ovat vaakalaudalla. Epäoikeudenmukaiseen monopolituottoon, joka voi tosiasiaassa olla jopa 32 prosenttia, on mahdollista puuttua, ja sitä voidaan nykyisestä merkittävästi leikata säätämällä lakiin yleiset periaatteet hinnoittelumallista.

Hintojen pitäisi heijastella nykyistä paremmin todellisia sähköverkon rakentamisen kustannuksia sekä sähköverkkoliiketoiminnan tosiasiallisesti lähes olematonta riskiä. Tuottoon puuttumalla voitaisiin pelkästään verkkoyhtiöiden tuotosta saada vuosittain yli 400 miljoonaa euroa säästää sähkönkäyttäjien, siis meidän kaikkien, rahoihin — siis miljoona euroa säästää joka ikinen päivä. Lisäksi huolehtimalla siitä, että sähköverkon rakentaminen on mahdollisimman kustannustehokasta, voidaan tutkimuksen mukaan säästää yli 900 miljoonaa euroa tulevista investoinneista. Miksi tässä hallituksen esityksessä sivuutetaan täysin nämä tärkeimmät muutostarpeet? Miksi hallitus ei halua puuttua sähköverkkoyhtiöiden kohtuuttomiin tuottoihin? Onko kyse verkkoyhtiöiden lobbausvoimasta vai mistä?

Kokoomus on esittänyt oman lakipaketkinsa siitä, miten siirtohintoja saadaan pistettyä kuriin. Ministeri Lintilä, olette perustellut Kauppalehdessä tämän hallituksen lakiesityksen venyttämistä [Puhemies koputtaa] sillä, että nyt voidaan eduskuntaan tuoda vain sel-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

laisia esityksiä, joissa ei nähdä [Puhemies koputtaa] syvempää tarvetta debattiin. Onko täällä eduskunnassa siis joku, [Puhemies: Aika!] joka vastustaa näihin siirtohintoihin puutumista? Eikö tämä esitys olisi osaltaan vastaus [Puhemies: Aika!] myös tähän talouskriisiin? Vahvistettaisiin suomalaisten ostovoimaa.

16.19 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Vestman aivan oikealla tavalla kiinnitti huomiota näihin sähkönsiirtohintoihin, joiden korotukset ovat olleet kyllä aivan mahdottomia. Toki siihen tietysti liittyy sekin, kuinka paljon verkkoa rakennetaan, mutta myöskin nämä tuotot ovat täysin kohtuuttomia, kun kyse on monopoliasemassa olevista yhtiöistä. Toivonkin todella, että ministeri ja koko hallitus ottaa vakavasti sen erittäin perusteellisesti edustaja Vestmanin johdolla tehdyn kokoomuksen lakiesityksen tästä aiheesta ja tähän vielä vahvasti paneutuu.

Voin myös sanoa, että kun tulen semmoiselta alueelta, jossa tämä Caruna Oy vaikuttaa — ja olen myös itse, valitettavasti, heidän asiakkaansa, kuten 470 000 muutakin suomalaista — niin mistään yksittäisestä asiasta ei kansanedustajalle siellä Caruna-alueella kyllä oman käsitykseni mukaan tule enempää palautetta kuin näistä sähkönsiirtohinnoista ja epäluottamuksesta tätä järjestelmää kohtaan. Tunnen toki sen historian, millä tähän ollaan päädytty, mutta nyt on jo niin pitkään menty, että on kyllä aika käydä kiinni näihin kohtuuttomiin tuottoihin, joita edustaja Vestman hyvin kuvasi. Meidän käsityksemme mukaan ainakin 70 prosenttia tästä Carunan tuotosta voitaisiin leikata ja siitä huolimatta ei vaarantuisi vielä sähkön tuottaminen eikä sen järjestelmän ylläpitäminen, koska se on käytännössä riskitön bisnes, kuten täällä on jo kuvattu.

Arvoisa puhemies! Sellainen normaali viesti, joka sieltä Carunasta tulee sähkön käyttäjälle, on sellainen, milloin kyse on sitten siitä, että sähkönsiirtohintaa on nostettu. Se oli suurimmillaan 27 prosenttia, jos muistan oikein, viimeinen korotus taisi olla 3,9 prosenttia, on korotettu 6,5:ta prosenttia, ja viesti on aina sen mukainen, että ”teidän sähkönsiirtohintanne korottuu 6,5 prosenttia, mutta teidän ei tarvitse tehdä mitään”. Minä toivoisin, että me lähettäisimme tästä salista sellainen viestin Carunalle, että ”sähkönsiirtohintojen korotuskatto pudotetaan 15 prosentista 5 prosenttiin, ja teidän ei tarvitse tehdä mitään”. Se olisi semmoinen viesti, joka olisi aivan paikallaan ja kohdallaan.

Tässä on kyse todellakin sadoista miljoonista euroista, jotka koskevat tavallista suomalaista kuluttajaa vuosittain. Tässä on ihan selvästi muodostunut sellainen tilanne, että tämän monopolin tuotto on kohtuuton, ja nämä rahat olisivat merkittäviä kuluttajien pussissa ja kulutuksessa, eli kyllä tämä on nyt semmoinen asia, johon on ihan pakko tässä tilanteessa puuttua.

16.22 Matias Marttinen kok: Arvoisa herra puhemies! Sähkönsiirtohinnat herättävät ihmisissä ärtymystä ja pettymystä. En ihmettele tätä lainkaan. Siirtohinnat ovat monin paikoin kaksinkertaistuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana. Moni taivastelee sähkönsiirron hintaa laskuja maksaessaan. Se on täysin ymmärrettävää.

Omassa kotimaakunnassani, Satakunnassa, esimerkiksi Kokemäellä sähkölämmitteisessä pientalossa asuva joutuu pulittamaan vuosittain pelkästään sähkönsiirrosta yli 1 900 euroa, Porissa ja Raumallakin noin 1 400 euroa vuodessa. Sähkönsiirron hinnat ovat nousseet hyvin korkeiksi. Nämä summat ovat ihmisille todella suuria ja nostavat asumisen kustannuksia ympäri Suomea.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Herra puhemies! Sähköverkko on luonnollinen monopoli. Ihmiset eivät voi kilpailuttaa sähkönsiirtoaan, vaan lasku tulee jokaiselle annettuna. Tuntuu absurdilta, että samaan aikaan, kun ihmiset kärvistelevät korkeiden siirtohintojen kanssa, jakavat julkisesti omistettua yhtiöt osinkoja ja konserniavustuksia yli 350 miljoonalla eurolla vuodessa. Ihmisten välttämättömällä tarpeella rahastaminen on väärin.

Näiden sähkönsiirtohintojen nousun taustalla on vuosien aikana ollut yhtiöiltä eriytetyt investoinnit sähköverkon säävarmuuteen. Laki on kannustanut yhtiöitä investoimaan verkkoon myös tarpeettomasti. Investoinnit ovat mahdollistaneet yhtiöille korkeamman tuoton ja myös merkittävän osingonjaon. Tämä siirtoyhtiöiden toiminta maksatetaan aivan tavallisen suomalaisen kotitalouden kustannuksella. Se on myös pois kaikesta muusta kulutuksesta.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä valmisti tämän tilanteen muuttamiseksi edustaja Vestmanin johdolla lakiesityksen, jolla sähkönsiirtohintoja saadaan laskettua. Olemme esittäneet ensinnäkin verkkoyhtiöiden tuoton leikkaamista, sillä monopoliasemassa toimivan yrityksen ei pidä rahastaa sähköverkon asiakkaita. Hinnittelun pitää vastata todellisia kustannuksia. Verkkoyhtiöiden ylisuuret investoinnit pitää myös lopettaa. Maakaapelointi on monelta osin kallista. Se on järkevää asutuskeskuksissa, mutta maaseudulla harvoin kustannustehokasta. Lisäksi esitämme siirtohinnan korotuskaton tuntuva leikkausta nykyisestä 15 prosentista 5 prosenttiin.

Ihmetystä herättää se, miksi hallitus ei ole tarttunut tässä esityksessä näihin räikeisiin ongelmiin, jotka ovat nousseet esille. Jo aikaisemmin hallitus on esittänyt vain kosmeettisia muutoksia sähkömarkkinalainsäädäntöön, mutta nyt jostain syystä nämä muutokset on karsittu pois tästä esityksestä. Suomalaiset eivät saa tästä esityksestä mitään apua korkeisiin sähkönsiirtohintoihinsa.

Herra puhemies! Kysyisin ministeriltä, [Puhemies koputtaa] onko hän valmis tarttumaan tähän kokoomuksen eduskuntaryhmän erinomaiseen lakialoitteeseen ja tuomaan sen viipymättä eduskuntaan, jotta näihin epäkohtiin saadaan puututtua ja saadaan helpotusta tavallisten suomalaisten arkeen.

16.25 Pia Kauma kok: Arvoisa puhemies! Kyllä se niin on, että jos katsotaan, minkälaisista kansalaispalautetta vuosien mittaan ihmisiltä on tullut, niin kyllä määrällisesti niistä suurin osa on liittynyt sähkönsiirtohintaan. Kansalaiset ovat kerta kaikkiaan tyytymättömiä siihen. Sähkönsiirtohintaa on noussut keskimäärin 100 prosenttia vuodesta 2008. Omakotiliiton tekemän tutkimuksen mukaan, johon osallistui 7 600 vastaajaa, 92 prosenttia oli sitä mieltä, että siirtohinnat ovat liian korkeita — ja se ei ole keskittynyt pelkästään yhteen kuntaan, vaan vastaajia oli 235 kunnasta. Siinä mielessä me kokoomuksessa olemme kyllä odottaneet, milloin hallitus tekee sellaisen esityksen, jossa näihin puututaan. Toivoimme, että tämä esitys olisi sellainen, mutta valitettavasti siitä on jäänyt puuttumaan muutama keskeinen asia, ja tuon esiin niistä kolme.

Ensinnäkin verkkoyhtiöiden tuottoa on leikattava, ja tässä pitää muistaa kaksi asiaa: Ei pidä tuijottaa pelkästään tuotto prosenttiin vaan myöskin siihen pääomaan, mistä se tuotto lasketaan. Sitoutuneen pääoman arvo ei voi oleellisesti erota tasearvosta. Jos käytetään laskennallista arvoa, päädytään liian suuren pääoman määrään ja arvoon. Eli sitä ei pitäisi käyttää.

Toinen asia ovat yli-investoinnit sellaisillakin alueilla, missä niihin ei ole tarvetta, elikkä silloin kun ollaan asutuskeskuksissa, on perusteltua mennä maan alle, mutta sen sijaan

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

haja-asutusalueella, puhumattakaan saaristosta, asiakkailta tulee olla mahdollisuus poiketa esimerkiksi siitä säävarmuuden laatutasosta.

Sitten kolmantena ovat nämä siirtohintojen vuotuiset korotukset. Valtio asetti vuonna 2017 säännön, että korotus voi olla maksimissaan 15 prosenttia, mutta sekin on aivan liian suuri. Me kokoomuksessa ehdotamme, että se voisi olla 5 prosenttia. Silloin olisimme jo selvästi lähempänä totuutta.

Arvoisa puhemies! Tämä sähkönsiirtohintaa koetaan verona kansalaisten taholla, mutta tämä kokonaisuus on sen verran monimutkainen, että se vaatii lainmuutoksia erittäin monien eri kohtaan ja myöskin perehtymistä siihen, minkälaiset laskentatavat tässä on ja minkälaiset laskentatavat ovat vallalla myöskin Euroopassa. Meillä jossain määrin poikkeavat nämä laskentatavat, ja siitä osin johtuvat nämä väärällä tavalla käytetyt pääoma-arvot tässä tuoton laskennassa.

Arvoisa puhemies, tässä tärkeimmät.

16.28 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Tämähän on tosi mielenkiintoista keskustelua, kun täällä kokoomuksen nuoret edustajat Vestman ja Marttinen tosiasiaa hyökäävät tässä pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen, sateenkaarihallituksen, tekemää ratkaisua vastaan, kun valtioenemmistöinen Fortum myytiin kansainvälisille pääomasijoittajille, Carunalle, vaikka kysymys on luonnollisesta monopolista, jossa vaihtoehtoa ei ole ja hinnoittelu on sen vuoksi täysin vapaata. — Luonnollisia monopoleja on paljon, ja sähkönsiirto on yksi sellainen. — No, varmaan edustajia Marttinen ja Vestman täytyy ymmärtää, kun he eivät olleet täällä silloin paikalla, mutta edustajat Kauma ja Satonen olisivat omaa pääministeriään kyllä silloin voineet neuvoa. [Arto Satonen: Se oli ministeri Haaviston ehdotus!] Se olisi silloin ollut ajankohtaista.

Tätä virhettä ei olisi pitänyt tehdä. Valtio-omistaja olisi sen kyllä voinut estää ja neuvoa. Sinänsä Fortumillehan tämä oli käsittääkseni liiketaloudellisenä suorituksena hyvä, mutta valtiolle ja tälle kansalle se oli huono ratkaisu. Luovutus olisi voinut olla mahdollinen, mutta se olisi pitänyt tietysti tehdä suomalaisille eläkeyhtiöille, jotka eivät silloin kuitenkaan olleet ajan tasalla, muuta kuin kaksi yhtiötä taisi ottaa osuuden tästä sähkönsiirrosta, jonka Fortum luovutti.

Olen kyllä ihan samaa mieltä siitä, että sähkönsiirron hintaa pitäisi tarkastella kriittisemmin. Siinä lähdettiin silloin jo alkuaan liian korkeasta sähköverkon tuoton sallitusta tasosta. Eräs liiketaloudellista konsultointia tekevä yhtiö ehdotti huomattavasti alemmaa tuottoa tällaisen luonnollisen monopolin toiminnalle, sähkönsiirrolle, mutta sitä ei noudatettu. Tätä nykyistä tasoa, jota on kyllä pudotettu pikkuhiljaa koko ajan, on perusteltu muun muassa sillä, että siihen sisältyy veroa. Kysyin asiaa eräältä kansainvälisen vero-oikeuden asiantuntijalta, ja hän totesi, että hänen tällaisen nopean arvionsa mukaan Caruna maksaa — siis jos puhutaan Carunasta — 10 prosenttia tuloveroa. Se ei ole kovin paljon. Sen vaikutus ei tähän tuottovaatimukseen voi olla kovin suuri.

Sen haluan todeta, että keskusta on omalta osaltaan hallitusvastuussa ollessaan korjannut tätä asiaa. Varmaan on vielä tehtävää, mutta keskusta ei ollut silloin hallituksessa, kun Fortumin [Puhemies koputtaa] sähkönsiirron myynti Carunalle sallittiin.

16.31 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Sähköverkko on tosiaan luonnollinen monopoli, ja olen samaa mieltä siitä, että luonnollinen monopoli on syytä pitää julkisessa omistuksessa. Itse asiassa, jos palaan 2019 kevään vaaleihin, niin silloin sosiaalidemo-

kraattien puheenjohtaja ja keskustan puheenjohtaja nostivat kumpikin esille sellaisen mahdollisuuden, että nämä yksityiseen omistukseen myydyt verkot voitaisiin ostaa takaisin julkiseen omistukseen. Nyt tässä tilanteessa ymmärrämme, että sellaisia rahoja, jopa 10:tä miljardia euroa, ei ole, ja meidän täytyy tässä tilanteessa reagoida ja tuoda lakiin uusia vaatimuksia, joilla sähkönsiirtohinnot pistetään kuriin.

Haluan muistuttaa hallitusta siitä, että teillä on hallitusohjelmassa kirjaus. Teillä on kirjaus siitä, että sähkönsiirtohintojen hillitsemiseksi toteutetaan muun muassa sähkönsiirron kustannusselvityksen johtopäätöksiä, kehitetään sähköverkon joustavuutta ja vaihtoehtoisia tapoja varmistaa sähkön toimitusvarmuus erityisesti haja-asutusalueilla.

Tammikuussa oli nähtävillä hallituksen esitysluonnos. Siinä tuotiin esille tiettyjä, tosin hyvin puutteellisia, keinoja hillitä siirtohintojen korotuksia. Nyt ihmettelen, mihin tämä lakiesitys on jäänyt. Se olisi erittäin tärkeää saada eduskunnan käsittelyyn tässä tilanteessa, jossa tosiaan suomalaisten toimeentulo, yritysten tulevaisuus on vaakalaudalla.

Kysyn ministeri Lintilältä: olisitteko valmis tukemaan sitä, että tämä kokoomuksen huolellisesti valmisteltu lakipaketti sähkönsiirtohintojen pistämiseksi kuriin otettaisiin täällä eduskunnassa käsittelyyn? Se on valmisteltu hallituksen työn tueksi, ja talousvaliokunnassa asiaa on mahdollista viedä eteenpäin. Tämä olisi tärkeä kädenojennus suomalaisille ja suomalaisille yrityksille tässä vaikeassa tilanteessa.

Kuten totesin, joka ikinen päivä, kun asiaa lykätään, maksaa suomalaiselle yhteiskunnalle, suomalaisille miljoona euroa päivässä ylimääräistä. Professori Collanin laskelman mukaan se tarkoittaa 45 000 euroa joka ikinen tunti. Tämä on sellainen asia, jonka kanssa ei kannata viivytellä. Ja kysyn edelleen ministeriltä: estääkö joku tuomasta tätä esitystä tällä hetkellä tänne eduskuntaan? Se liittyy talouskriisiin, se toisi helpotusta ihmisille ja yrityksille, ja oletan, että eduskunnassa vallitsee laaja yhteisymmärrys siitä, että sähkönsiirtohintoihin pitää vihdoinkin puuttua.

16.34 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Varsinaisesti hallituksen esityksessä on kyse siitä, että riskeihin varautumista sähköalalla koskevan asetuksen mukaan jäsenvaltioitten on tullut nimetä asetuksessa tarkoitettu toimivaltainen viranomainen viimeistään 5. päivänä tammikuuta 2020 ja Energiavirasto meillä sitten nimettäisiin riskeihin varautumista koskevassa asetuksessa tarkoitetuksi toimivaltaiseksi viranomaiseksi.

Mutta kun täällä kollegat ovat nyt puhuneet ja keskustelleet tästä siirtohinnoittelusta yleisemminkin, tässä yhteydessä haluan todeta, että edustaja Kiviranta täällä ihan oikein muisti, että se oli tapaninpäivän myrsky, puhuttiinko peräti Tapani-myrskystä, joka aiheutti sitten täällä poliittisella puolella jonkunmoisen ylireagoinnin — kenties voisi tässä tilanteessa puhua näin — jolloinka sitten tämä maakaapelointivelvoite tuli sähköyhtiöille. Voisi sanoa, että siinä lainsäädäntöä tehtäessä ei ymmärretty ihan täysin, mitkä esimerkiksi tämän sijoitetun pääoman tuottokatot voisivat olla. Ja voi sanoa, että kyllä tällä hetkellä, jos verrataan vaikka muihin Pohjoismaihin, esimerkiksi Ruotsiin, tämä meidän lainsäädäntömme mahdollistaa todellakin tällä siirtohinnoittelulla tämmöisen bisneksen tekemisen, ja niin kuin täällä on todettu, kyseessä on kuitenkin niin sanottu luonnollinen monopoli. Siinä mielessä olisi tärkeää, että ensinnäkin jo sellaisena ensiapuna tätä siirtohinnoittelun tarkasteluajanjaksoa selvitettäisiin ja sitten todellakin lähdetäisiin pohtimaan — niin kuin täällä talossa on tehnyt muutama kollega lakiesityksenkin siitä — missä tuo tuottoarvon katto voisi olla. Tietysti sitten tässä vielä voisi sanoa, että on ollut epäonnisia kauppvoja,

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

kun on myyty ulkomaisille yhtiöille verkkoa ja sitä kautta sitten myöskin nämä tuotot ovat valuneet maailmalle.

Arvoisa puhemies! Sinällänsä varmasti tämä lainsäädäntökohta tässä itsessään on kannatettava ja eteenpäin vietävä, mutta kokonaisuutena tähän sähkönsiirtohinnoitteluun kansalaiset toivovat kyllä nytten muutoksia ja toivovat, että hallitukselta siihen tulisi ripeästi esityksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten vielä edustaja Satonen ennen kuin tämän asian käsittely on keskeytettävä, ja ministeri viimeiseksi.

16.36 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Kiitos puheenvuorosta. — Tässä kun ruvettiin näitä vanhoja asioita miettimään, niin se on ihan hyvä, että edustaja Kiviranta tämän asian nosti esille. Nämä täytyy ihan suoraan puhua.

Jos aloitan Tapani-myrskystä, niin muistan sen erittäin hyvin, koska myöskin omassa kunnassani oli sellaisia alueita, että puoleentoista viikkoon sähköt eivät toimineet, ja siellä oli maatiloja ja muita, ja tilanne oli aika vakava oikeasti. Mutta aivan kuten edustaja Essayah sanoi, niin siinä varmasti tapahtui ylireagointi. Minä luulen, että kun tässä menee nyt muutama vuosi eteenpäin, niin tässä salissa käydään aika monta keskustelua siitä, että tämän koronaviruksen takia on tehty aikamoinen ylireagointi ja siitä seuraa sellaisia taloudellisia vaikutuksia, talouteen ja työllisyyteen, joita sitten aika pitkään joudutaan miettimään. Mutta se on ihan totta, että siinä varmasti on tehty sen mukaan, ja itse asiassa tässä kokoomuksen aloitteessa nimenomaan kiinnitetään huomiota siihen, että tämä investointi olisi realistisella tasolla ja että ei olisi viisasta tätä maakaapelointia viedä esimerkiksi kaikille kesämökeille tai saaristoihin tai muihin, mihin se on kallista.

No, sitten tähän ehkä isompaan kysymykseen, joka sinänsä ei liity tähän Tapani-myrskyyn minun oman muistikuvani mukaan, vaan liittyy tähän Carunan myymiseen, jota Fortum vahvasti silloin tahtoi. Ensinnäkin täytyy sanoa se, että jos tietoni ovat oikeat ja muistini pelaa, niin esittelevä ministeri asiassa oli nykyinen ulkoministeri Haavisto, jos näin ymmärrän, että hän oli silloin omistajaohjauksesta vastaava ministeri, [Esko Kivirannan välihuuto] mutta on totta, että myös kokoomus oli siinä hallituksessa mukana, ja kyllä se on sellainen asia, että siinä täytyy nostaa reilusti käsi virheen merkiksi, että se on mennyt ja se on ollut virheellinen ratkaisu, vaikka siitä valtava rahasumma silloin maksettiinkin. Nyt se on nähty jälkikäteen, että se raha otetaan sitten sähkönkäyttäjiltä pois, ja se osoittaa kyllä sitä, että nämä monopolit on viisasta pitää yhteisissä käsissä jatkossa. Siinäkin on muuten yksi opetus, ettei nyt sorruttaisi samaan sitten, kun ollaan tässä poikkeuksellisessa tilanteessa taas hyvin pian, niin kuin silloinkin oltiin, että houkutus saada lyhytaikaisia tuottoja jostakin on aika suuri. On erittäin tärkeätä, että maltti näissä yhteyksissä säilyy.

Mutta siitä huolimatta tästä on jo niin pitkään kulunut, tästä on jo toistakymmentä vuotta aikaa, että ei voi olla niin, että tämä on maailman tappiin näin, vaan kyllä meidän pitää pystyä tälle asialle jotain tekemään, ja sen takia edelleen vetoan ministeriin ja hallituspuolueiden edustajiin siinä, että tämä edustaja Vestmanin ja kokoomuksen aloite kannattaa todella ottaa vakavasti, koska meidän kannattaa viimeisen päälle selvittää se, mitä tässä voidaan tehdä suomalaisten kuluttajien hyväksi.

16.39 Elinkeinoministeri Mika Lintilä: Arvoisa herra puhemies! Itse lakiesityksestä ei juurikaan tullut keskustelua [Naurua] — siirtohinnoista — mutta totta sen verran, että tämä

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

on alkujaan ollut siihen siirtohinnoitteluun yksi osa. Mutta niin kuin hyvin tiedätte, niin näissä poikkeusolosuhteissa on tehty tietyt parlamentaariset säännöt, joita nyt noudatetaan. Kyllä parlamentarismien kunnioittaminen on kuitenkin suomalaisen demokratian kivijalkaa. Ei tarvitse ottaa kokoomuksen aloitetta esille ja tuoda sitä välittömästi. Meillä on hallituksen oma esitys, joka tullaan tuomaan syksyllä, kun parlamentaarinen tilanne on sellainen, että se pystytään täydellä salilla käsittelemään. Kyllä kaikille kansanedustajille pitää antaa tilaisuus, koska on hyvin merkittävästä laista kyse. Kyllä minä haluan kuitenkin toteuttaa parlamentarismia sillä tavalla, että se koskee kaikkia. Jokainen kansanedustaja on yhtä arvokas, jokaisen ovat kansalaiset tänne valinneet. Mutta syksyn aikana toivon mukaan saadaan nyt sitten sellainen tilaisuus, että pystytään tämä esitys tänne tuomaan.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.41.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 17.17.

Keskustelu ei jatkunut.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle leiksi maakaasumarkkinalain 3 ja 93 §:n sekä sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annetun lain 27 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 68/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

16.41 Elinkeinoministeri Mika Lintilä (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallituksen esityksellä pantaisiin täytäntöön keväällä 2019 hyväksytty EU:n maakaasumarkkinadirektiiviä muuttanut direktiivi siltä osin kuin Suomen lainsäädännössä on muutostarpeita. Muutosdirektiivin tavoitteena on laajentaa Euroopan unionin maakaasumarkkinasäännösten soveltamisalaa koskemaan kolmansista maista tulevia ja niihin meneviä kaasunsiirtoputkia. Jäsenvaltioiden on tullut saattaa muutosdirektiivin edellyttämä lainsäädäntö voimaan viimeistään 24.2.2020.

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

Kaasudirektiivin muutoksesta käytiin iso poliittinen vääntö EU:n toimielimissä syksyn 2017 ja kevään 2019 välisenä aikana. Direktiivin muutos pelkistyi valmistelussa ja julkisessa keskustelussa pitkälti kysymykseen suhtautumisesta Nord Stream 2 -kaasuputkihankkeeseen. Suhtautuminen direktiiviin myös jakoi osan jäsenvaltiosta kahteen leiriin, joiden näkökulmat direktiiviehdotukseen poikkesivat vahvasti toisistaan riippuen siitä, miten kyseiset jäsenvaltiot suhtautuivat Nord Stream 2 -hankkeeseen.

On kuitenkin huomattava, että direktiiviehdotus oli luonteeltaan yleinen. Kysymys oli siitä, a) sovelletaanko EU:n kaasumarkkinalainsäädäntöä kaikkiin jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisiin siirtoputkiin vai ovatko ne kaikki EU:n kaasumarkkinalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolella ja b) sovelletaanko EU:n kaasumarkkinalainsäädäntöä pelkästään jäsenvaltioiden alueella ja aluemerellä vaiko myös jäsenvaltioiden talousvyöhykkeellä. Suomi ajoi direktiivineuvotteluissa johdonmukaisesti kompromissilinjaansa, jonka mukaan toisaalta EU:n kaasumarkkinalainsäädäntöä tulee soveltaa johdonmukaisesti koko EU:n alueella eli myös kolmansista maista tuleviin siirtoputkiin, mutta toisaalta EU:n kaasumarkkinalainsäädäntöä ei kansainvälisen merioikeuden mukaan voida soveltaa jäsenvaltioiden talousvyöhykkeellä. Muutosdirektiivi hyväksyttiin lopulta pitkälti sen kompromissilinjan mukaisesti, jota Suomi ajoi.

Arvoisa puhemies! Suomen vuoden 2017 kaasumarkkinalain soveltamisala on jo alkujaan kattanut Suomen ja Venäjän välisen yhdysputken. Putkeen sovelletaan Suomen ja EU:n kaasumarkkinalainsäädäntöä ja verkkosäätelyä heti Suomen rajalta lähtien. Vastavasti Suomen kaasumarkkinalainsäädäntöä ei ole sovellettu Suomen talousvyöhykkeellä kulkeviin kaasuputkiin. Tämän vuoksi kaasudirektiivin muutoksesta ei aiheudu kansalliseen lainsäädäntöömme kuin vähäisiä teknisluonteisia muutoksia. Edellä mainitun lisäksi EU:n kaasumarkkinalainsäädännön soveltamisalan muutos vaikuttaa Suomeen sitä kautta, että EU:n kaasuverkkoasetuksen soveltamisala laajeni koskemaan myös kolmansista maista tulevia siirtoputkia eli myös Suomen ja Venäjän välistä yhdysputkea. Lisäksi muutosdirektiivi rajoittaa jäsenvaltioiden mahdollisuuksia tehdä yhdysputken säätelyyn liittyviä erillisiä kansainvälisiä sopimuksia kolmansien maiden kanssa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi maakaasumarkkinalakia ja sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettua lakia. Maakaasumarkkinalakiin lisättäisiin muutosdirektiivin mukainen yhdysputken määritelmä, joka kattaa sekä jäsenvaltioiden väliset että myös Suomen ja kolmansien maiden väliset yhdysputket. Muutos on luonteeltaan säädöstekninen. Maakaasumarkkinalain säädöksiä, jotka koskevat uuden infrastruktuurin vapautumista eräistä maakaasuverkkojen säätelyyn liittyvistä velvoitteista, esitetään muutettavaksi muutosdirektiivin vaatimusten mukaisesti. Vapautusmenettely ulotettaisiin koskemaan Suomen ja kolmansien maiden välisiä uusia yhdysputkia. Lisäksi täydennettäisiin vapautuksen myöntämisen edellytyksiä ja menettelyn sääntöjä. Säännöksillä ei ole käytännössä on vaikutusta Suomeen, koska on epätodennäköistä, että uusia kolmansiin maihin suuntautuvia yhdysputkia Suomeen enää rakennettaisiin. Sähkö- ja maakaasumarkkinoiden valvonnasta annettuun lakiin lisättäisiin säännös säätelyviranomaisten välisestä yhteistyöstä Suomen ja kolmannen maan välisen yhdysputken säätelyyn liittyvissä kysymyksissä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

16.46 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Aivan niin kuin tuossa ministeri totesi, tässä on kysymyksessä enemmänkin tällainen tekninen muutosdirektiivin implementointi suo-

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

malaiseen lainsäädäntöön ja maakaasumarkkinalakiin, eli siellä on kyse näistä määritelmistä ja vapautuksista ja sitten myöskin sääntelyviranomaisten välisestä yhteistyöstä.

Arvoisa puhemies! Ministeri totesikin sieltä hallituksen esityksestä, että näillä ehdoteuilla säännöillä ei ole käytännössä vaikutuksia maakaasualan yrityksiin tai maakaasun käyttäjiin taikka viranomaisten toimintaan. Käytettävissä olevan tuontikapasiteetin ja ennustetun maakaasun kysynnän perusteella on epätodennäköistä, että Suomen ja kolmansien maiden välille rakennettaisiin uusia yhdysputkia. Ja, arvoisa puhemies, tässä voisi varmaan ministeriltä kysyä, onko näin, että ennusteet todellakin näyttävät siihen suuntaan, että mitään tämäntyyppisiä rakennelmia ei enää ole tulossa. Ja niin kuin ministeri tuossa hyvin kuvasi, asian käsittelyssä oli varmaankin aimo annos myöskin tällaista poliittista vääntöä sinällensä melko teknisten asioitten säätämisessä.

Arvoisa puhemies! Sinällensä nämä asiat on syytä implementoida Suomen lainsäädäntöön.

16.47 Elinkeinoministeri Mika Lintilä: Arvoisa puhemies! Lyhyesti edustaja Essayahin kysymyksen. Tällä hetkellä, tällä näköalalla, joka meillä on olemassa, ei ole tilannetta, jossa sellainen olisi kolmansista tulossa. Ja toki kaikki muistavat sen keskustelun, jota silloin käytiin — muistatte Tanskan tilanteen, miten Tanska suhtautui, miten Saksa, Suomi. Olihan se tietysti siihen nähden tunteita herättävää, että puhuttiin Nord Stream kakkosesta, kun ykkösessä oli periaatteessa jo käyty se keskustelu. Siitä varmasti pitkälle johtui sitten tämä koko direktiivivääntö, jota käytiin ja jonka varmasti edustaja Essayah muistaa erittäin hyvin — pitkäaikaisena europarlamentaarikkona varmasti vielä paremmin kuin useimmat meistä. Mutta tällä hetkellä tilanne on verrattain stabiili ja vakaa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin talousvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Kevasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 102/2019 vp

Valiokunnan mietintö StVM 10/2020 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 10/2020 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä.

Keskustelu

16.49 Anu Vehviläinen kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin perustelut sille, miksi tämä on täällä käsiteltävänä, vaikka täällä on tarkoitus käsitellä koronan lisäksi vain kiireellisiä välttämättömiä esityksiä: Tämän tausta on se, että itse asiassa tästä oli hallituksen esitys jo viime vaalikaudella, mutta se raukesi. Kun sote- ja maakuntauudistus kaatui, samalla myös nämä säädökset jäivät antamatta. Tämänkin esityksen,

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

mitä nyt ollaan tässä mietinnössä käsittelemässä, olisi pitänyt tulla voimaan jo 1.4.2020, joten nyt päästään tässä asiassa eteenpäin.

Eli tämän esityksen tavoitteena on muuttaa Kevan hallintorakennetta paremmin vastamaan muuttunutta toimintaympäristöä. Kevan valtuutettujen rooli olisi esityksen mukaan valvonnallinen, mutta lisäksi se päättää muun muassa jäsenyhteisöjen maksuosuuksista, vahvistaa tilinpäätöksen, myöntää vastuuvapauden tilivelvollisille ja hyväksyy Kevan talousarvion. Hallituksen roolia vahvistetaan suhteessa valtuutettuihin, ja hallituksella olisi yleistöimivalta hoitaa Kevan asioita. Hallituksen esityksen myötä hallituksen jäsenten määrää lisättäisiin yhdeksästä yhteentoista.

Hallituksen keskuudesta asetettavan tarkastus- ja riskienhallintavaliokunnan tehtävänä on valvoa taloudellista raportointia sekä sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallinnan riittävyyttä ja asianmukaisuutta. Osana riskienhallintaa tehtävä riskiarvio on laadittava säännöllisesti, ja sitä on päivitettävä riskien oleellisesti muuttuessa. Erillinen tarkastus- ja riskienhallintavaliokunta tukee uuden sääntelyn tehokasta toteutumista.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää Kevan organisaatorakenteiden nykyaikaistamista ja johdon eri tasojen roolien selkeyttämistä perusteltuna. Ehdotetut muutokset myös mahdollistavat henkilöstön säilymisen kunnallisen eläkejärjestelmän piirissä niissä tapauksissa, joissa kunta tai kuntayhtymä on päättänyt perustaa osuuskunnan tuottamaan palveluja. Ehdotukset turvaavat myös osaltaan kunnallisen eläkejärjestelmän rahoituksen riittävyyttä. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä.

Talousvaliokunta esittää lausunnossaan, että sosiaali- ja terveysvaliokunta punnitsisi valtuutettujen ja hallituksen kokoonpanon määräytymistä koskevien säännösten muuttamista siten, että osa jäsenistä nimitettäisiin kunta-alan sijaan muiden julkisalojen, joiden eläketurvan toimeenpanoa Keva hoitaa, ehdottamista henkilöistä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että parhaillaan on menossa pääministeri Marinin hallituksen hallitusohjelmaan sisältyvä yksityisten alojen eläkejärjestelmien ja kunnallisen eläkejärjestelmän yhdistämiseen tähtäävä valmistelu. Valiokunta toteaa, että eläkejärjestelmien uudistamistarpeiden arvioinnissa on syytä tarkastella myös Kevaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita kokonaisuutena.

Lakiehdotuksen 9 §:n 5 momentissa ehdotetaan Kevan hallitukselle mahdollisuutta delegoida toimivaltaansa toimitusjohtajalle ja muille Kevan viranhaltijoille tai työntekijöille. Talousvaliokunta toteaa lausunnossaan, että hallitukselle kuuluviin asioihin voi liittyä delegointitarpeita. Talousvaliokunta totesi kuitenkin säännöksen kirjoitetun siten avoimeksi, ettei mitään hallituksen tehtäviä ole rajattu pois sen soveltamisalasta.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaakin saamansa selvityksen perusteella, että avoin delegointisäännös tässä yhteydessä poistetaan. Valiokunta ehdottaa kuitenkin, että nykyinen hallituksen mahdollisuus siirtää varojen sijoittamista koskevaa päätösvaltaansa edelleen säilytetään 21 §:n 2 momentissa.

Valiokunnan mietintö on yksimielinen.

16.53 Sari Essayah kd: Arvoisa puhemies! Kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle asian esittelystä. Todellakin tämä oli sitten näitä, voisiko sanoa, viimekertaisen soten kaatumisen johdosta poisjääneitä lainsäädäntöjä, joita kuitenkin tulee viedä eteenpäin. Kyseessä on lähinnä hallinnon läpinäkyvyyttä ja selkeyttä lisäävä esitys.

Arvoisa puhemies! Tässä ollaan tätä hallituksen jäsenten määrää lisäämässä 9:stä 11:een, ja tuolla, talousvaliokunnallako, oli jo näkemyksiä siitä, minkätyyppisiä erilaisia

Pöytäkirja PTK 81/2020 vp

asiantuntijoita tulisi sitten tässä hallituksessa ottaa huomioon. Pidän tärkeänä sitä, että tämä käsitellään nimenomaan eläkelainsäädännön näkökulmasta ja että nämä asiantuntijat ovat sellaisia, joilla on asiantuntemusta ennen kaikkea eläkkeisiin ja myös niitten sijoitushorisonttiin liittyvissä kysymyksissä. Se on sitä asiantuntemusta, mitä hallituksessa kaivataan, ja sitä kautta se puoli tulee varmistettua.

Arvoisa puhemies! Sinällänsä tässä yksimielisessä hallituksen esityksessä ja siitä annetussa mietinnössä ei liene mitään huomautettavaa, ja tosiaankin edellä mainituista syistä asia on saatettava eteenpäin.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 102/2019 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Eduskunta hyväksyi valiokunnan mietinnössä ehdotetun uuden, 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 28.5.2020 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.18.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola